

ДРЖАВНА
РЕВИЗОРСКА
ИНСТИТУЦИЈА

ИЗВЕШТАЈ

О РЕВИЗИЈИ СВРСИСХОДНОСТИ ПОСЛОВАЊА

**Циљеви одрживог развоја:
Спремност Републике Србије за
имплементацију Агенде 2030**

Број: 400-492/2023-04/106
Београд, 4. децембар 2023. године

Република Србија је показала спремност да у свој национални контекст угради Циљеве одрживог развоја, али је неопходно дефинисати дугорочне националне развојне приоритете и успоставити континуирану координацију свих надлежних органа и заинтересованих страна

Усвајањем Резолуције Уједињених нација о Агенди за одрживи развој до 2030. године, Србија се обавезала да ће као чланица УН, низом мера и активности, доприносити постизању Циљева одрживог развоја и бити трајно опредељена за побољшање услова живота становништва у економској, социјалној и сфери заштите животне средине. Од 2015. године, Србија је остварила напредак у раду на имплементацији Агенде 2030; међутим, на пола пута у оквиру предвиђеног периода за спровођење Агенде 2030, неки од кључних процеса још увек нису завршени. С обзиром на то да је имплементација и спровођење Агенде 2030 дуготрајан процес, неопходно је константно праћење и унапређење.

За ефективну имплементацију Агенде 2030, неопходно је да надлежни органи заврше кључни процес доношења Плана развоја Републике Србије, тако да се у њему, као кровном документу развојног планирања, у документима јавних политика и националном буџету доследно осликава веза са Циљевима одрживог развоја у свим аспектима Агенде 2030.

У Србији је успостављен институционални оквир за имплементацију Агенде 2030, уз укључивање бројних развојних партнера. Међутим, од 2020. године недостаје континуирана координација активности државних органа и осталих заинтересованих страна.

Доношење Националне мапе пута за статистику, националних индикатора за праћење Циљева одрживог развоја, као и редовно инклузивно извештавање Уједињених нација, обезбедиће имплементацију и праћење остварења Агенде 2030 у складу са специфичностима Републике Србије.

Препоруке

Државна ревизорска институција субјектима ревизије дала је следеће препоруке:

Министарству спољних послова да:

- ↓ иницира формирање нове Међуресорне радне групе за спровођење Агенде 2030 или другог радног тела којим би се подржала међусекторска сарадња и координација;
- ↓ предузме мере у циљу редовног националног добровољног извештавања УН о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој;

Министарству за европске интеграције да:

- ↓ у оквиру својих надлежности у управљачком телу, предузме мере на припреми, изради и одобравању Нацрта плана развоја РС;
- ↓ у потпуности стави у функцију систем за координацију развојне помоћи у РС;

Републичком секретаријату за јавне политике да:

- ↓ у сарадњи са другим надлежним органима државне управе и службама Владе предузму мере на припреми Нацрта плана развоја РС;
- ↓ иницирају прецизније дефинисање надлежности по питању координације јавних политика у погледу Циљева одрживог развоја;
- ↓ иницира успостављање праксе обележавања расхода и издатака, који су повезани са Циљевима одрживог развоја;

Републичком заводу за статистику да:

- ↓ изради Националну мапу пута за статистику за Циљеве одрживог развоја;
- ↓ у сарадњи са осталим надлежним органима, предузму активности на успостављању националног сета индикатора за праћење Циљева одрживог развоја.

Садржај

Скраћенице и термини	4
I Резиме откривених несврсисходности, препорука и мера предузетих у поступку ревизије	5
1. Резиме и препоруке	5
2. Мере предузете у поступку ревизије	7
3. Захтев за достављање одазивног извештаја	8
II Увод.....	10
1. Позадина проблема и мотив за ревизију	10
2. Циљ ревизије	11
3. Ревизијска питања	12
4. Обим и ограничења ревизије	12
5. Методологија у поступку рада	12
III Опис предмета ревизије	13
1. Законодавни и институционални оквир	13
2. Србија и Агенда 2030	16
IV Закључци	20
ПРАВНИ ОКВИР И НАЦИОНАЛНА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТА У КОНТЕКСТУ АГЕНДЕ 2030	20
ЗАКЉУЧАК 1: За ефективну имплементацију Агенде 2030, неопходно је да надлежни органи заврше кључни процес доношења Плана развоја Републике Србије, тако да се у њему, као кровном документу развојног планирања, у документима јавних политика и националном буџету доследно осликава веза са Циљевима одрживог развоја у свим аспектима Агенде 2030.....	20
Налаз 1.1: Усвајање Плана развоја, кровног стратешког документа којим се одређују дугорочни правци развоја Републике Србије и њихова веза са Циљевима одрживог развоја, кључни је процес који треба да се заврши	21
Налаз 1.2: Координација јавних политика у погледу Циљева одрживог развоја није ефективно успостављена.....	27
Налаз 1.3: У Републици Србији је успостављена буџетска инфраструктура која даје могућност за успостављање праксе обележавања расхода и издатака који су у вези са Циљевима одрживог развоја; међутим, средства за њихову реализацију нису у потпуности презентована на транспарентан начин.....	34
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР У КОНТЕКСТУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ АГЕНДЕ 2030	41
ЗАКЉУЧАК 2: У Србији је успостављен институционални оквир за имплементацију Агенде 2030, уз укључивање бројних развојних партнера. Међутим, од 2020. године недостаје континуирана координација активности државних органа и осталих заинтересованих страна.....	41

Налаз 2.1: Институционалном оквиру за спровођење Агенде 2030 недостаје јасна додела одговорности за координацију целокупног процеса националног остваривања Агенде 2030 и достизања њених Циљева одрживог развоја	42
Налаз 2.2: Србија је остварила сарадњу са великим бројем партнера како би се мобилисали расположиви ресурси за изградњу капацитета, а самим тим и за реализацију Циљева одрживог развоја, али је потребно ефективније управљати подацима о развојној помоћи	46
ПРАЋЕЊЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ О НАПРЕТКУ У СПРОВОЂЕЊУ ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА.....	52
ЗАКЉУЧАК 3: Доношење Националне мапе пута за статистику, националних индикатора за праћење Циљева одрживог развоја, као и редовно инклузивно извештавање Уједињених нација, обезбедиће имплементацију и праћење остварења Агенде 2030 у складу са специфичностима Републике Србије.....	52
Налаз 3.1: За ефективно праћење имплементације Агенде 2030 неопходна је израда Националне мапе пута за статистику, која представља стратегију за мерење напретка у остварењу Циљева одрживог развоја у држави.....	53
Налаз 3.2: У недостатку националних индикатора, праћење напретка у имплементацији Агенде 2030 није у потпуности засновано на специфичним развојним потребама Србије	59
Налаз 3.3: Редовни и инклузивни добровољни национални извештаји неопходни су ради процене и презентације националног напретка у имплементацији Агенде 2030	63
V Прилози	67
Прилог 1: Примери везе приоритета у стратешким документима са циљевима одрживог развоја	67

Скраћенице и термини

У прегледу су дате скраћенице које су коришћене у извештају:

Скраћеница	Пун назив
ДРИ	Државна ревизорска институција
ВРИ	Врховна ревизорска институција
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
АП	Аутономна покрајина
УН	Уједињене нације
ЕУ	Европска унија
ЦОР	Циљеви одрживог развоја
МСП	Министарство спољних послова
МЕИ	Министарство за европске интеграције
РСЈП	Републички секретаријат за јавне политике
РЗС	Републички завод за статистику
INTOSAI	Међународна организација врховних ревизорских институција (The International Organization of Supreme Audit Institutions)
ISSAI	Међународни стандарди врховних ревизорских институција (The International Standards of Supreme Audit Institutions)
IDI	Развојна иницијатива Међународне организације врховних ревизорских институција (INTOSAI Development Initiative)
ЈИС	Јединствени информациони систем
UNDP	Програм Уједињених нација за развој (United Nations Development Programme)
МРРГ	Међуресорна радна група за спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године
СКГО	Стална конференција градова и општина
ДНИ	Добровољни национални извештај
НСОР	Национална стратегија одрживог развоја
ISDACON	Систем за координацију развојне помоћи у Републици Србији (Inter-Sectoral Development Aid Coordination Network)

Поједини термини који се користе у извештају имају следеће значење:

Термин	Значење
Агенда 2030	Трансформација нашег света: Агенда за одрживи развој до 2030. године
ИПА фонд	Инструмент за претприступну помоћ који је намењен пружању подршке земљама кандидатима, као и потенцијалним кандидатима за чланство у ЕУ
MAPS мисија	Подршка интегрисању, убрзавању и мерама политике (Mainstreaming, Acceleration and Policy Support – MAPS)
DevInfo	База података намењена за праћење развоја, планирање и извештавање

I Резиме откривених несврсисходности, препорука и мера предузетих у поступку ревизије

1. Резиме и препоруке

Државна ревизорска институција је спровела ревизију сврсисходности пословања под називом „Циљеви одрживог развоја: Спремност Републике Србије за имплементацију Агенде 2030“ код Министарства спољних послова, Министарства за европске интеграције, Републичког секретаријата за јавне политике и Републичког завода за статистику.

Усвајањем Резолуције Уједињених нација о Агенди за одрживи развој до 2030. године¹, Србија се обавезала да ће као чланица Уједињених нација, низом мера и активности, доприносити постизању Циљева одрживог развоја и бити трајно опредељена за побољшање услова живота становништва у економској, социјалној и сфери заштите животне средине.

Доследност у спровођењу стратешког плана Државне ревизорске институције, извршавање њених обавеза, као чланице INTOSAI, као и унапређење сарадње са заинтересованим странама, оправдава спровођење ревизије на ову тему тј. оцену напретка у извршавању ове међународне обавезе Републике Србије.

Након спроведене ревизије, утврдили смо следеће:

Република Србија је показала спремност да у свој национални контекст угради Циљеве одрживог развоја, али је неопходно дефинисати дугорочне националне развојне приоритете и успоставити континуирану координацију свих надлежних органа и заинтересованих страна.

Наведено заснивамо на следећим закључцима и налазима:

1. За ефективну имплементацију Агенде 2030, неопходно је да надлежни органи заврше кључни процес доношења Плана развоја Републике Србије, тако да се у њему, као кровном документу развојног планирања, документима јавних политика и националном буџету доследно осликава веза са Циљевима одрживог развоја у свим аспектима Агенде 2030.
 - 1.1. Усвајање Плана развоја, кровног стратешког документа којим се одређују дугорочни правци развоја Републике Србије и њихова веза са циљевима одрживог развоја, кључни је процес који треба да се заврши.
 - 1.2. Координација јавних политика у погледу Циљева одрживог развоја није ефективно успостављена.
 - 1.3. У Републици Србији је успостављена буџетска инфраструктура која даје могућност за успостављање праксе обележавања расхода и издатака који су у вези са Циљевима одрживог развоја; међутим, средства за њихову реализацију нису у потпуности презентована на транспарентан начин.
2. У Србији је успостављен институционални оквир за имплементацију Агенде 2030, уз укључивање бројних развојних партнера. Међутим, од 2020. године недостаје континуирана координација активности државних органа и осталих заинтересованих страна.

¹ Резолуција A/RES/70/1- *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*

- 2.1. Институционалном оквиру за спровођење Агенде 2030 недостаје јасна додела одговорности за координацију целокупног процеса националног остваривања Агенде 2030 и достизања њених Циљева одрживог развоја.
 - 2.2. Србија је остварила сарадњу са великим бројем партнера како би се мобилисали расположиви ресурси за изградњу капацитета, а самим тим и за реализацију Циљева одрживог развоја, али је потребно ефективније управљати подацима о међународној развојној помоћи.
3. Доношење Националне мапе пута за статистику, националних индикатора за праћење Циљева одрживог развоја, као и редовно инклузивно извештавање Уједињених нација, обезбедиће имплементацију и праћење остварења Агенде 2030 у складу са специфичностима Републике Србије.
- 3.1. За ефективно праћење имплементације Агенде 2030 неопходна је израда Националне мапе пута за статистику, која представља стратегију за мерење напретка у остварењу Циљева одрживог развоја у држави.
 - 3.2. У недостатку националних индикатора, праћење напретка у имплементацији Агенде 2030 није у потпуности засновано на специфичним развојним потребама Србије.
 - 3.3. Редовни и инклузивни добровољни национални извештаји неопходни су ради процене и презентације националног напретка у имплементацији Агенде 2030.

У циљу унапређења имплементације Агенде 2030, Државна ревизорска институција даје следеће препоруке субјектима ревизије:

Одговорним лицима Министарства спољних послова да:

- 1) Иницирају у Влади Републике Србије формирање нове Међуресорне радне групе за спровођење Агенде УН о одрживом развоју до 2030. године, односно, другог радног тела којим би се подржала међусекторска сарадња и координација, која је кључна с обзиром на мултисекторску природу Агенде 2030 (Налаз 2.1 – Приоритет 1²).
- 2) Предузму мере у циљу редовног националног добровољног извештавања УН о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој (Налаз 3.3 – Приоритет 2³).

Одговорним лицима Министарства за европске интеграције да:

- 3) У оквиру својих надлежности у Управљачком телу за припрему и праћење спровођења Плана развоја Републике Србије, предузму мере на припреми, изради и одобравању Нацрта плана развоја Републике Србије (Налаз 1.1 – Приоритет 2).
- 4) У потпуности ставе у функцију ISDACON информациони систем, како би се унапредио процес планирања, програмирања, праћења, вредновања, извештавања и комуникације ЕУ фондова и друге помоћи и како би се омогућило

² ПРИОРИТЕТ 1 – Несврсисходности које је могуће отклонити у року од 90 дана

³ ПРИОРИТЕТ 2 - Несврсисходности које је могуће отклонити у року до годину дана

документовање Циљева одрживог развоја и успоставила конекција са тим циљевима (Налаз 2.2 – Приоритет 2).

Одговорним лицима Републичког секретаријата за јавне политике да:

- 5) У сарадњи са другим надлежним органима државне управе и службама Владе предузму мере на припреми Нацрта плана развоја Републике Србије и доставе га Влади ради утврђивања предлога (Налаз 1.1 – Приоритет 3⁴).
- 6) Имајући у виду да је Републички секретаријат за јавне политике надлежан да предузима активности ради обезбеђивања координираног развоја јавних политика од ширег значаја за конкурентност и одрживи развој, иницирају прецизније дефинисање надлежности по питању координације јавних политика у погледу Циљева одрживог развоја (Налаз 1.2 – Приоритет 1).
- 7) Иницирају успостављање праксе обележавања расхода и издатака који су повезани са Циљевима одрживог развоја, у циљу веће транспарентности (Налаз 1.3 – Приоритет 1).

Одговорним лицима Републичког завода за статистику да:

- 8) Израде Националну мапу пута за статистику за Циљеве одрживог развоја, која представља стратегију за мерење напретка у њиховом остварењу у Републици Србији (Налаз 3.1 – Приоритет 2).
- 9) У сарадњи са осталим надлежним органима, предузму активности у оквиру својих надлежности на успостављању националног сета индикатора за праћење напретка у спровођењу Циљева одрживог развоја, у складу са специфичним развојним потребама Републике Србије (Налаз 3.2 – Приоритет 3).

2. Мере предузете у поступку ревизије

У току спровођења ревизије, Републички секретаријат за јавне политике је израдио Предлог уредбе о поступку припреме Нацрта плана развоја РС, којом се ближе прописује поступак припреме Нацрта плана развоја Републике Србије и извештавања о спровођењу Плана развоја Републике Србије, а Влада је усвојила Уредбу у јуну 2023. године. У сарадњи са Министарством за европске интеграције, у току је креирање плана и оквира за израду полазних анализа на основу којих ће се радити приоритизација у будућем Плану развоја. Републички секретаријат за јавне политике је током јуна прикупио мишљења од органа државне управе на Предлог уредбе.

Влада Републике Србије је 29. јуна 2023. године усвојила Уредбу о поступку припреме Нацрта плана развоја Републике Србије.

Овом уредбом се ближе прописује поступак припреме Нацрта плана развоја Републике Србије и поступак извештавања о спровођењу Плана развоја, као кровног и стратешки најзначајнијег документа развојног планирања, који усваја Народна скупштина за период од десет година.

За потребу израде Нацрта плана развоја Републике Србије, приступа се анализи стања, која обухвата идентификацију, између осталог, постојећих смерница, циљева и

⁴ ПРИОРИТЕТ 3 – Несврсисходности које је могуће отклонити у року до три године

задатака који проистичу из преузетих међународних обавеза, укључујући обавезе преузете у процесу приступања Европској унији, као и Циљева одрживог развоја.

3. Захтев за достављање одазивног извештаја

Субјекти ревизије су, на основу члана 40 став 1 Закона о Државној ревизорској институцији, дужни да поднесу Државној ревизорској институцији писани извештај о отклањању откритих несврсисходности (одазивни извештај) у року од 90 дана почев од наредног дана од дана уручења овог извештаја.

Одазивни извештај мора да садржи:

- 1) навођење ревизије, на коју се он односи;
- 2) кратак опис несврсисходности у пословању, које су откривене ревизијом;
- 3) приказивање мера исправљања.

Мере исправљања су мере које субјект ревизије предузима да би отклонио несврсисходности у свом пословању или мере умањења ризика од појављивања одређене несврсисходности у свом будућем пословању, за чије предузимање субјект ревизије мора поднети уз одазивни извештај одговарајуће доказе.

Субјекти ревизије су обавезни да у одазивном извештају искажу мере исправљања по основу откритих несврсисходности односно свих закључака и налаза датих у Извештају о ревизији сврсисходности пословања, као и да поступе по датим препорукама, осим оних које су отклоњене у току обављања ревизије и садржане у поглављу Мере предузете у поступку ревизије. За мере исправљања су дужни да уз одазивни извештај достави доказе према следећем:

1. За налазе, односно несврсисходности првог приоритета, односно које је могуће отклонити у року од 90 дана, субјекти ревизије су у обавези да доставе доказе о отклањању несврсисходности односно предузимању мера исправљања;
2. За налазе, односно несврсисходности другог приоритета, односно које је могуће отклонити у року до годину дана, и трећег приоритета, односно које је могуће отклонити у року до три године, субјекти ревизије обавезни су да доставе акциони план у којем ће описати мере и активности које ће бити предузете ради отклањања несврсисходности или смањења ризика од појављивања несврсисходности у будућем пословању као и планирани период предузимања мера и одговорно лице.

На основу члана 40 став 2 Закона о Државној ревизорској институцији одазивни извештај је јавна исправа која је потписана и оверена печатом од стране одговорног лица субјекта ревизије.

Државна ревизорска институција ће оценити веродостојност одазивног извештаја, тј. провериће истинитости навода о мерама исправљања, предузетим од стране субјекта ревизије, подносиоца одазивног извештаја. У случају потребе извршиће се и провера веродостојности одазивног извештаја. Такође, извршиће се и оцена да ли су мере исправљања исказане у одазивном извештају задовољавајуће.

Сагласно члану 57 став 1 тачка 3) Закона о Државној ревизорској институцији, ако субјект ревизије у чијем су пословању откривене несврсисходности, не поднесе у прописаном року Институцији одазивни извештај, против одговорног лица субјекта ревизије поднеће се захтев за покретање прекршајног поступка.

Ако се оцени да одазивни извештај не указује да су откривене несврсисходности отклоњене на задовољавајући начин, сматра се да субјект ревизије крши обавезу доброг пословања. Ако се ради о незадовољавајућем отклањању значајне несврсисходности, сматра се да постоји тежи облик кршења обавезе доброг пословања. У овим случајевима Државна ревизорска институција је овлашћена да предузима мере сагласно члану 40 ст. 7 до 13 Закона о Државној ревизорској институцији.

Генерални државни ревизор

др Душко Пејовић
Државна ревизорска институција
Макензијева 41
11000 Београд, Србија
4. децембар 2023. године

II Увод

Ревизија сврсисходности пословања на тему „Циљеви одрживог развоја: Спремност Републике Србије за имплементацију Агенде 2030“ спроведена је у складу са Законом о Државној ревизорској институцији⁵, Пословником Државне ревизорске институције⁶ и Програмом ревизије Државне ревизорске институције за 2023. годину.

Ревизија је обављена на начин и према поступцима утврђеним Оквиром професионалних стандарда Међународне организације врховних ревизорских институција, Кодексом професионалне етике државних ревизора и принципима Међународних стандарда врховних ревизорских институција.

1. Позадина проблема и мотив за ревизију

Генерална скупштина Уједињених нација је 25. септембра 2015. године усвојила Резолуцију „Трансформација нашег света: Агенда за одрживи развој до 2030. године“. Усвајањем Резолуције, Србија се обавезала да ће као чланица Уједињених нација, низом мера и активности, доприносити постизању Циљева одрживог развоја и бити трајно опредељена за побољшање услова живота становништва у економској, социјалној и сфери заштите животне средине. Да би приступ развоју био одржив, раст мора да буде инклузиван – начело гласи да „нико не сме бити изостављен“. Ово ће се остварити решавањем проблема као што су – социјална искљученост, неједнакост и недоследно доношење и спровођење јавних политика у области људских права, који могу да успоре Циљеве одрживог развоја.⁷

Свет без сиромаштва, глади, са адекватном здравственом негом, образовањем, миром, правдом, смањењем неједнакости, достојанственим радом и очувањем климе, само су неки од циљева на које су се земље чланице обавезале да ће испунити до 2030. године.

Међународна организација врховних ревизорских институција, заједно са УН, истиче важност независних врховних ревизијских институција, као један од предуслова за ефикасно, ефективно и транспарентно испуњавање ЦОР. Сходно томе, један од приоритета Стратешког плана INTOSAI за период од 2023. до 2028. године јесте Приоритет 2 – Допринети остварењу Агенде одрживог развоја до 2030, који је усмерен на „пружање доприноса праћењу и прегледу ЦОР у контексту специфичних напора које свака земља чини на пољу одрживог развоја“.

Стратешки план Државне ревизорске институције за период 2019–2023. године, поред циља који се односи на даље унапређење ДРИ, има и екстерну димензију, којом се обухватају питања од највишег приоритета за Републику Србију. Једно од тих питања је посвећеност Републике Србије глобалном стратешком оквиру за одрживи развој, тј. Агенди 2030 и 17 ЦОР.⁸

Државна ревизорска институција је у периоду од 2019. до 2022. године спровела више ревизија сврсисходности на теме које су повезане са ЦОР у социјалној, економској и сфери заштите животне средине (пољопривреда, заштита и доступност воде, квалитет ваздуха, управљање отпадом, социјална заштита и здравство, заштита културних добара, комуналне услуге, јавне набавке, итд.).

⁵ „Службени гласник РС“, број 101/05, 54/07, 36/10 и 44/18 - др. закон

⁶ „Службени гласник РС“, број 9/09

⁷ Оквир сарадње УН за одрживи развој са РС 2021–2025, стр. 5 ([Дефинисан оквир сарадње са УН за одрживи развој до 2025. године \(srbija.gov.rs\)](https://www.srbija.gov.rs))

⁸ Стратешки план ДРИ за период 2019-2023. године

Од 2015. године, Србија је остварила напредак на имплементацији Агенде 2030, а кључне активности су: успостављање институционално мрежно интегрисаног механизма за спровођење Агенде 2030, успостављање платформе за одрживи развој и базе индикатора за праћење напретка у остварењу ЦОР, као и мапирање националног стратешког оквира у односу на ЦОР ради усаглашавања планског оквира са циљевима Агенде 2030. Такође, у седишту УН 2019. године представљен је први Добровољни национални извештај Републике Србије о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој⁹. Овај напредак успорен је 2020. године, услед кризе изазване пандемијом. Као и у остатку света, ова криза је и у Србији узроковала, између осталог, извесне негативне промене, које су утицале на читаво становништво и све кључне ресурсе, као што су здравство, економија, социјална заштита, образовање, животна средина и туризам.¹⁰

На пола пута у оквиру предвиђеног периода за спровођење Агенде 2030, неки од кључних процеса још увек нису завршени. С обзиром да је имплементација и спровођење ЦОР дуготрајан процес, неопходно је константно праћење и унапређење. Република Србија сматра да су континуирано спровођење реформи, евроинтеграције, као и примена Агенде 2030 комплементарни и међусобно прожимајући процеси.

Сврха ове ревизије је била да оцени припремне процесе за спровођење Агенде 2030 у нашој земљи, анализира тренутно стање и ефикасност успостављених механизма за спровођење и координацију процеса имплементације Агенде 2030, као и ефикасност успостављеног система за праћење и извештавање о напретку у постизању ЦОР.

Доследност у спровођењу стратешког плана ДРИ, извршавање обавеза ДРИ као чланице INTOSAI, као и унапређење сарадње са заинтересованим странама, оправдава спровођење ревизије на ову тему, тј. Оцену напретка у извршавању ове међународне обавезе Републике Србије.

2. Циљ ревизије

Циљ ревизије је био да оценимо да ли су надлежни органи предузели потребне активности како би Република Србија била спремна за имплементацију ЦОР из Агенде 2030.

Специфични циљеви су били да утврдимо да ли су правни и плански оквири усклађени са Агендом 2030, да ли институционални оквир и координациони механизми обезбеђују њену ефективну имплементацију, као и да ли је успостављено ефикасно праћење и извештавање о спровођењу ЦОР.

Спровођење ревизије сврсисходности на ову тему односи се на стратешки циљ Државне ревизорске институције – Циљ 1: Одговорити на тренутне и хитне изазове у раду корисника јавних средстава – са прожимајућим утицајем на све потциљеве у социјалној, економској и сфери заштите животне средине. Такође, истичемо и Циљ 3: Јачање ДРИ и њене улоге – Потциљ 3.4: Очувати углед и ојачати утицај ДРИ кроз партнерске односе са кључним заинтересованим странама, у области развоја механизма контроле процеса имплементације ЦОР у Републици Србији.

Ревизија је спроведена у оквиру Споразума о сарадњи Државне ревизорске институције Републике Србије и Државног завода за ревизију Републике Северне Македоније, као паралелна ревизија на исту тему, што доприноси развоју ревизорске професије на међународном нивоу.

⁹ Добровољни национални извештај Републике Србије о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој, Влада РС, 2019. године

¹⁰ Оквир сарадње УН за одрживи развој са РС 2021–2025, стр.5

3. Ревизијска питања

Да бисмо остварили циљ ревизије, дефинисали смо ревизијска питања:

1. У којој мери су правни оквир и национална планска документа усклађени са Агендом 2030?
2. Да ли успостављени институционални оквир и координациони механизми обезбеђују ефективну имплементацију Агенде 2030?
3. Да ли је успостављен ефикасан и транспарентан систем за праћење и извештавање о напретку у спровођењу Агенде 2030?

Како би одговорила на постављена ревизијска питања, ДРИ је успоставила критеријуме које чине конкретни и прихватљиви стандарди учинка према којима се може проценити и оценити економичност, ефикасност и ефективност пословања.

Основни критеријум се налази у Уставу Републике Србије, а то је да Република Србија уређује и обезбеђује одрживи развој.¹¹

Критеријуми који ће се користити у ревизији добијени су из релевантног националног законодавства, докумената и смерница Уједињених нација. Критеријуми за свако ревизијско питање су детаљније описани у оквиру сваког налаза.

4. Обим и ограничења ревизије

Предмет ревизије су активности које су надлежне институције предузимале како би Република Србија била спремна за имплементацију ЦОР из Агенде 2030.

Имајући у виду циљ ревизије који се односи на оцену спремности и напретка у имплементацији ЦОР, као и хронологију активности од усвајања Резолуције УН о Агенди 2030 до данас, ревизија је обухватила период од 2015. до 2022. године, при чему смо имали у виду и активности које су предузете у току спровођења ревизије, због праћења напретка. У ревизији нисмо испитивали имплементацију и реализацију појединачних ЦОР.

Применили смо приступ на нивоу целе Владе, тј. системски приступ и приступ ка резултатима, са фокусом на јавне структуре и механизме који су успостављени за остваривање Агенде 2030. У складу са надлежностима, детаљније испитивање, спровели смо код: Министарства спољних послова, Министарства за европске интеграције, Републичког секретаријата за јавне политике и Републичког завода за статистику.

С обзиром да је тим у фази планирања и спровођења ревизије комуницирао са великим бројем заинтересованих страна, постојао је ризик од недовољне поузданости и комплетности прикупљених података. Такође, имајући у виду дужи временски период обухваћен ревизијом, ограничење представљају и организационе и институционалне промене код субјеката ревизије, односно, недостатак „институционалне меморије“.

Ограничење ревизије је и то што је период испитивања обухватио и период активности субјеката ревизије у 2020. години, на које су утицале околности изазване пандемијом.

5. Методологија у поступку рада

Ревизија је спроведена у складу са националним прописима и међународним стандардима. Развојна иницијатива INTOSAI-а (IDI) је израдила Упутство за Врховне ревизорске институције за спровођење ревизије спремности за имплементацију Агенде

¹¹ Члан 97 став 1 тачка 9) Устава РС („Службени гласник РС“, број 98/06)

2030¹², које даје смернице ревизорским тимовима ВРИ о томе како користити приступ на нивоу целе владе у планирању, спровођењу и извештавању о ревизији сврсисходности, заснованој на ISSAI, на тему припремљености Владе за спровођење Агенде 2030. Овај приступ се односи на заједничке активности које спроводе различита министарства, органи управе у саставу министарстава и посебне организације, као и оквирна питања у области прилагођавања Агенде 2030 националном контексту сваке земље. Осим системског приступа ревизији, применили смо и приступ ка резултатима. Области испитивања су биле: правни и институционални оквир, праћење и извештавање о напретку у спровођењу Агенде 2030.

Приступ на нивоу целе Владе (Whole of Government) представља свеобухватни израз за групу одговора на проблем све веће фрагментације јавног сектора и јавних услуга и жељу да се повећа степен интеграције, координације и капацитета.¹³

У фази планирања ревизије, сагледали смо улоге, надлежности и одговорности институција у јавном сектору на различитим нивоима, идентификовали смо потенцијалне проблеме у процесу имплементације Агенде 2030 и извршена је припрема за спровођење главне студије. У ту сврху, израдили смо мапу заинтересованих страна, као и матрицу расподеле одговорности.

Анализу и вредновање података и информација вршили смо: анализом садржаја, испитивањем документације, квалитативном анализом интервјуа, података и информација из упитника, компаративном анализом и аналитичким поступцима.

Податке потребне за спровођење ревизије прикупили смо анализом садржаја законске регулативе и стратешких планских докумената, докумената и смерница УН, као и стручне литературе. У циљу утврђивања узрока одступања и начина на који се обављају активности, као и упознавања са ефектима истих, ради сагледавања могућности за унапређење, обавили смо потребан број интервјуа са одговорним лицима. Такође, користили смо и резултате анализе података прикупљених путем упитника у фази планирања и спровођења ревизије, као и јавно доступне податке.

Прикупљање и анализа података и спровођење аналитичких поступака над евиденцијама и актима надлежних органа, као и анализа података прикупљених интервјуима и упитницима, дали су основу за извођење закључака и препорука за унапређење стања.

Како бисмо добили одговоре на ревизијска питања и у циљу давања илустративних примера, примера добре праксе и детаљнијег описа проблема, прикупљали смо податке и информације од субјеката ревизије које смо одабрали за детаљно испитивање, али и из других извора (из разних студија, публикација, извештаја владиних, невладиних, међународних и других организација које су се бавиле ЦОР).

III Опис предмета ревизије

1. Законодавни и институционални оквир

Законодавни оквир

Устав Републике Србије као највиши општи правни акт, гарантује да Република Србија уређује и обезбеђује одрживи развој. Стратешки документ обједињеног вођења

¹² Смернице за ревизију припремљености за спровођење Циљева одрживог развоја за ВРИ, IDI, 2019. година (Auditing Preparedness for Implementation of Sustainable Development Goals A Guidance for Supreme Audit Institutions)

¹³ Исто, стр. 47

свих секторских политика ради достизања одрживог развоја усвојен је маја 2008. године. Овом Националном стратегијом одрживог развоја за период од 2009. до 2017. године¹⁴, као и Акционим планом за њено спровођење, донетим 2009. године, јасно је одређено да је одрживи развој: „генерално усмерење и опредељење Републике Србије и представља тежњу за стварањем бољих услова живота, усклађивањем социјалних и економских фактора и фактора заштите животне средине“.¹⁵

Једно од начела управљања системом јавних политика, према Закону о планском систему Републике Србије¹⁶ јесте начело интегралности и одрживог раста и развоја, које подразумева да се приликом израде и спровођења планских докумената узимају у обзир захтеви заштите животне средине, борбе против климатских промена, ублажавања ефеката климатских промена и прилагођавања климатским променама, спречавања прекомерног коришћења природних ресурса, повећања енергетске ефикасности и искоришћавања обновљивих извора енергије и смањења емисија гасова са ефектом „стаклене баште“, њихови ефекти на друштво, посебно на локалне заједнице, њихов развој и посебности, осетљиве категорије становништва, родна равноправност, као и борбе против сиромаштва. Такође, начело конзистентности и усклађености, подразумева међусобну усклађеност јавних политика, усклађеност планских докумената по форми, садржају и терминологији, усклађеност хијерархијски нижих планских докумената са хијерархијски вишим планским документима, усклађеност планских докумената са преузетим међународним обавезама, као и усклађеност прописа са усвојеним планским документима.

Институционални оквир

Влада је одговорна Народној скупштини за политику Републике Србије, за извршавање закона и других општих аката Народне скупштине и за рад органа државне управе.¹⁷ Институционална координација захтева међусекторску синергију кроз координацију између министарстава, како би се осигурало да постојеће развојне стратегије државе буду усклађене са ЦОР.¹⁸ Имајући у виду надлежности, посебно истичемо значај субјеката ревизије, а резултате ревизије институционалног оквира за имплементацију Агенде 2030, износимо у другом одељку.

➤ Министарство спољних послова

Министарство спољних послова обавља послове државне управе који се, између осталог, односе на спољну политику и одржавање односа РС са другим државама, међународним организацијама и институцијама.¹⁹

У оквиру организационе структуре министарства, Сектор за мултилатералну сарадњу – Одељење за УН, обавља послове који се, између осталог, односе на извршавање обавеза које произлазе из ратификованих међународних конвенција и одлука.²⁰

¹⁴ „Службени гласник РС“, број 58/08

¹⁵ Закључак Владе о усвајању извештаја о напретку у спровођењу Националне стратегије одрживог развоја за период од 2009. до 2017. године – за 2010. годину и извештаја о напретку у примени Акционог плана за спровођење Националне стратегије одрживог развоја за период од 2009. до 2017. године – за 2010. годину („Службени гласник РС“, број 59/11)

¹⁶ „Службени гласник РС“, број 30/18

¹⁷ Члан 124 Устава РС

¹⁸ Institutional and coordination mechanisms – Guidance Note on Facilitating integration and Coherence for SDG Implementation, UNDP, 2017, стр. 13

¹⁹ Члан 15 Закона о министарствима („Службени гласник РС“, бр. 128/20 и 116/22)

²⁰ [Одељење за Уједињене нације | Министарство спољних послова \(mfa.gov.rs\)](http://oddeljenje.za.ujedinjene.nacije|Ministarstvo.spoljnih.poslova(mfa.gov.rs))

➤ Министарство за европске интеграције

Министарство за европске интеграције обавља послове који се односе на координацију, праћење и извештавање у вези са процесом придруживања и приступања ЕУ, информисање јавности и промоцију активности у процесу придруживања и приступања ЕУ и коришћење међународне развојне помоћи, укључујући ИПА средства.²¹

За обављање послова из делокруга Сектора за координацију процеса усклађивања националних реформи са политикама и инструментима ЕУ за достизање зеленог договора и одрживог развоја, образовани су:²² Одељење за зелени договор и одрживу повезаност; Одељење за ресурсе, кохезију и пољопривреду и Група за Циљеве одрживог развоја и Агенду 2030 за одрживи развој спровођењем политике европских интеграција. У наведеној групи се обављају послови који се односе на: координацију и усклађивање националних реформи у процесу приступања ЕУ, стратешким практичним прилагођавањем политичког и законодавног оквира, ради достизања вредности ЕУ и циљева европског Зеленог договора и одрживог развоја, а између осталог и ради координације сарадње органа државне управе са Европском комисијом и другим стручним телима ЕУ у остваривању ЦОР и Агенде 2030.

Имајући у виду да је приступање ЕУ стратешки циљ државе и да су све реформе у функцији достизања тог циља, постоји потпуни консензус да се реализација ЦОР спроводи кроз процес ЕУ интеграција.²³

➤ Републички секретаријат за јавне политике

Републички секретаријат за јавне политике је орган државне управе надлежан за координацију јавних политика који, сходно Закону о планском систему Републике Србије, припрема Нацрт плана развоја Републике Србије и у сарадњи са другим надлежним органима државне управе и службама Владе, доставља га Влади ради утврђивања предлога.²⁴ Такође, предузима активности ради обезбеђивања координираног развоја јавних политика од ширег значаја за конкурентност и одрживи развој.²⁵

➤ Републички завод за статистику

Републички завод за статистику је посебна организација²⁶ која, између осталог, обавља стручне послове који се односе на: доношење програма, организацију и спровођење статистичких истраживања, односно израду методологије, прикупљање, обраду, статистичку анализу и објављивање статистичких података; сарадњу и стручну координацију са органима и организацијама овлашћеним за вршење статистичких истраживања; сарадњу са међународним организацијама ради стандардизације и обезбеђивања упоредивости података, као и друге послове одређене законом.

Руководиоци статистика држава чланица УН који су учествовали у раду Конференције Европских статистичара, позивајући се на Резолуцију Генералне скупштине УН о основним принципима званичне статистике, истакли су у оквиру Агенде

²¹ Члан 16 Закона о министарствима

²² Чл. 8 и 11 Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у МЕИ, април 2021 [Правилник о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству за европске интеграције](#)

²³ [Србија и Агенда 2030 Мапирање националног стратешког оквира у односу на циљеве одрживог развоја](#), РСЦП, ГИЗ, стр. 4

²⁴ Члан 6 став 3 Закона о планском систему РС

²⁵ Члан 38 Закона о министарствима

²⁶ Исто, члан 31

2030 да су националне статистичке институције посвећене да својом стручношћу допринесу мерењу ЦОР на професионалан, независан и непристрасан начин.²⁷

Праћење напретка у остваривању ЦОР, важан је аспект имплементације Агенде 2030, због чега важну улогу има Републички завод за статистику, као координатор у националном статистичком систему. О бројним активностима које је предузео РЗС од 2015. године, детаљније у одељку – Праћење и извештавање о напретку у спровођењу ЦОР.

2. Србија и Агенда 2030

Циљеви одрживог развоја, познати и као глобални циљеви, проистекли су из Миленијумских циљева развоја²⁸ и препознају да борба против сиромаштва иде руку под руку са економским растом и индустријализацијом. Циљају на бројне друштвене потребе, укључујући здравље, образовање, социјалну заштиту и здраву животну средину и заједнице отпорне на климатске промене.²⁹

Уједињене нације су на самиту одржаном септембра 2015. године усвојиле Резолуцију „Трансформација нашег света: Агенда за одрживи развој до 2030. Године“. Агенда 2030 је универзална стратегија и од држава се очекује да мобилишу све ресурсе како би циљеви били остварени до 2030. године. Агенда 2030, са свих 17 циљева, укључује три димензије одрживог развоја: економски раст, социјалну инклузију и заштиту животне средине.³⁰

Циљеви одрживог развоја су:³¹

Слика број 1: Циљеви одрживог развоја

Извор: Почетна » | [ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА \(indikatori.rs\)](http://indikatori.rs)

²⁷ Декларација о улози националних статистичких институција у мерењу и праћењу Циљева одрживог развоја (SDGs), Економска комисија УН за Европу, Конференција Европских статистичара, Шездесет трећа пленарна сесија, Женева, 15–17. јун 2015. године

²⁸ Миленијумска декларација Уједињених нација (2000) дефинисала је фундаменталне вредности на којима треба да почивају међународни односи у 21. веку: слобода, равноправност, солидарност, толеранција, очување животне средине и заједничка одговорност. Миленијумски циљеви развоја су изведени из ове декларације, према: Србија и Агенда 2030, стр. 3

²⁹ Србија и Агенда 2030 Мапирање националног стратешког оквира у односу на циљеве одрживог развоја, РСЛП, ГИЗ, стр. 3

³⁰ [Почетна » | ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА \(indikatori.rs\)](http://indikatori.rs), приступ: 2. март 2023. године

³¹ Србија и Агенда 2030 Мапирање националног стратешког оквира у односу на циљеве одрживог развоја, РСЛП, ГИЗ, стр. 6

- ЦОР 1: Свет без сиромаштва** – окончати сиромаштво свуда и у свим облицима;
- ЦОР 2: Свет без глади** – окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду;
- ЦОР 3: Добро здравље** – обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација;
- ЦОР 4: Квалитетно образовање** – обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења;
- ЦОР 5: Родна равноправност** – постићи родну равноправност и оснажити све жене и девојчице;
- ЦОР 6: Чиста вода и санитарни услови** – обезбедити санитарне услове и приступ пијаћој води за све;
- ЦОР 7: Доступна и обновљива енергија** – осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све;
- ЦОР 8: Достојанствен рад и економски раст** – промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све;
- ЦОР 9: Индустрија, иновације и инфраструктура** – изградити прилагодљиву инфраструктуру, промовисати одрживу индустријализацију и подстицати иновативност;
- ЦОР 10: Смањење неједнакости** – смањити неједнакост између и унутар држава;
- ЦОР 11: Одрживи градови и заједнице** – учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим;
- ЦОР 12: Одговорна потрошња и производња** – обезбедити одрживе облике потрошње и производње;
- ЦОР 13: Акција за климу** – предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њених последица;
- ЦОР 14: Живот под водом** – очувати и одрживо користити океане, мора и морске ресурсе;
- ЦОР 15: Живот на земљи** – одрживо управљати шумама, сузбити дезертификацију, зауставити и преокренути деградацију земљишта и спречити уништавање биодиверзитета;
- ЦОР 16: Мир, правда и снажне институције** – промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима;
- ЦОР 17: Партнерством до циља** – учврстити глобално партнерство за одрживи развој.

Уједињене нације су груписале ЦОР у „пет слова П“ – Народ, Планета, Просперитет, Мир и Партнерства (од енглеског People, Planet, Prosperity, Peace, Partnerships) – у којима се огледа свеобухватност ове глобалне агенде. Мапирање националних стратегија и јавних политика Србије, према Влади Србије, заснива се на четири области:³²

³² Оквир сарадње УН за одрживи развој са РС 2021–2025, стр. 11

Слика број 2: Груписање ЦОР у „пет слова П“

Извор: Оквир сарадње УН за одрживи развој са Републиком Србијом 2021–2025.

Влада Републике Србије је учествовала у развоју и писању Агенде 2030 кроз укључивање грађана у процес путем консултација о развојној агенди после 2015. године и директним учешћем представника државе на глобалним форумима, на којима су дефинисани ЦОР. Званични представници Србије учествовали су у Отвореној радној групи, коју је Генерална скупштина УН задужила да утврди нацрт предлога Циљева одрживог развоја као саставног дела Агенде 2030.³³

Представник РС, допринео је раду Међувладиног комитета експерата за финансирање одрживог развоја обавезаног да припреми предлог за делотворну стратегију финансирања одрживог развоја, као једног битног инпута за исходни резултат нове конференције процеса преговора о финансирању за развој, који је и постигнут усвајањем Адис Абеба Акционе Агенде.³⁴

Србија је активно допринела формулацији и усвајању Агенде 2030 и Циљева одрживог развоја путем националне кампање „Србија какву желим“. Такође, Србија је представила Добровољни национални извештај о спровођењу Агенде 2030 на Високом политичком форуму Уједињених нација 2019. године у Њујорку.³⁵

Према рангирању земаља у достизању ЦОР³⁶, Република Србија је 2022. године била на 35. месту од 163 земље. Земље су рангиране по укупној оцени која мери укупан напредак ка остваривању свих 17 ЦОР. Оцена се може тумачити као проценат ЦОР достигнућа. Оцена 100 показује да су сви ЦОР остварени, а укупна оцена РС је 75,89/100.

³³ Добровољни национални извештај Републике Србије о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој, 2019. године, стр. 15

³⁴ United Nations, A/RES/69/313 - Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa Action Agenda), 27. јул 2015, доступно на: <https://undocs.org/A/RES/69/313>, према: Добровољни национални извештај РС о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој, 2019. године

³⁵ Оквир сарадње УН за одрживи развој са РС 2021–2025, стр. 12

³⁶ Sustainable Development Report 2022 (sdgindex.org), приступ: 9. јун 2023. године

Слика број 3: Преглед напретка у имплементацији ЦОР у Србији за 2022. годину

Извор: [Sustainable Development Report 2022 \(sdgindex.org\)](https://sdgindex.org); датум приступа: 18. април 2023. године

На пола пута до истека рока за спровођење Агенде 2030, имајући у виду проблеме са којима се државе суочавају, оцена и праћење напретка и спремности влада да спроведу ЦОР, све је значајнија. Наиме, у оквиру 78. заседања Генералне скупштине УН које је одржано у Њујорку септембра 2023. године, одржан је и дводневни самит о Циљевима одрживог развоја. Чланице УН, међу којима и Република Србија, усвојиле су политичку Декларацију³⁷ за убрзање акције за деловање на Агенди 2030 и њеним ЦОР ка миру, просперитету и напретку за све.³⁸

³⁷ [Political declaration of the high-level political forum on sustainable development convened under the auspices of the General Assembly](#)

³⁸ [Kao odgovor na rastuću globalnu krizu, SDG Samit pokreće novu fazu ubrzane akcije za Ciljeve održivog razvoja | Ujedinjene nacije u Srbiji \(un.org\)](#)

IV Закључци

Закључке до којих смо дошли у ревизији сврсисходности на тему „Циљеви одрживог развоја: Спремност Републике Србије за имплементацију Агенде 2030“, који представљају одговоре на ревизијска питања, износимо у наставку:

1. За ефективну имплементацију Агенде 2030, неопходно је да надлежни органи заврше кључни процес доношења Плана развоја Републике Србије, тако да се у њему, као кровном документу развојног планирања, у документима јавних политика и националном буџету доследно осликава веза са Циљевима одрживог развоја у свим аспектима Агенде 2030.
2. У Србији је успостављен институционални оквир за имплементацију Агенде 2030, уз укључивање бројних развојних партнера. Међутим, од 2020. године недостаје континуирана координација активности државних органа и осталих заинтересованих страна.
3. Доношење Националне мапе пута за статистику, националних индикатора за праћење Циљева одрживог развоја, као и редовно инклузивно извештавање Уједињених нација, обезбедиће имплементацију и праћење остварења Агенде 2030 у складу са специфичностима Републике Србије.

У наставку Извештаја, наводимо закључке са одговарајућим налазима.

ПРАВНИ ОКВИР И НАЦИОНАЛНА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТА У КОНТЕКСТУ АГЕНДЕ 2030

ЗАКЉУЧАК 1: За ефективну имплементацију Агенде 2030, неопходно је да надлежни органи заврше кључни процес доношења Плана развоја Републике Србије, тако да се у њему, као кровном документу развојног планирања, у документима јавних политика и националном буџету доследно осликава веза са Циљевима одрживог развоја у свим аспектима Агенде 2030.

Циљеви и потциљеви одрживог развоја интегрисани су и недељиви, глобални су по природи и универзално примењиви, притом узимају у обзир различите националне околности, капацитете и нивое развоја и поштују националне политике и приоритете. Важно је препознати везу између одрживог развоја и других релевантних постојећих процеса у области економије, друштва и заштите животне средине. Свака влада ће одлучити како те глобалне циљеве којима се тежи треба увести у националне процесе планирања, политике и стратегије.³⁹

Један од циљева ревизије био је да утврдимо у којој мери су правни оквир и национална планска документа усклађени са Агендом 2030. У оквиру овог питања, испитивали смо:

- Да ли дугорочни документи развојног планирања подржавају имплементацију Агенде 2030?
- Да ли документи јавних политика (стратегије, програми, акциони планови) подржавају имплементацију Агенде 2030?

³⁹ Резолуција Генералне скупштине УН „Трансформисање нашег света: Агенда 2030 за одрживи развој“(70/1) 2015. година, став 55

- Да ли је успостављена буџетска инфраструктура која ће омогућити праћење расхода и издатака у вези са Циљевима одрживог развоја?

Испитивали смо и да ли постоји хоризонтална, односно, вертикална усклађеност у планирању циљева одрживог развоја, на националном, регионалном и локалном нивоу.

Наведени закључак, заснован је налазима које износимо у наставку.

Налаз 1.1: Усвајање Плана развоја, кровног стратешког документа којим се одређују дугорочни правци развоја Републике Србије и њихова веза са Циљевима одрживог развоја, кључни је процес који треба да се заврши

Приоритетне циљеве развоја Републике Србије би требало ускладити са Циљевима одрживог развоја, сходно преузетим међународним обавезама. Закон о планском систему дефинише План развоја Републике Србије као хијерархијски највиши документ развојног планирања. На пола пута до реализације Агенде 2030, процес дефинисања дугорочних приоритета развоја и усклађивања са Циљевима одрживог развоја није завршен, јер није донет План развоја Републике Србије.

С обзиром да су органи на нижим нивоима, попут АП Војводине и одређеног броја јединица локалне самоуправе, усвојили своја документа развојног планирања пре дефинисања националних приоритета, последица је додатни утрошак ресурса за накнадно вертикално усклађивање на свим нивоима, што утиче на ефикасност имплементације Агенде 2030 у Републици Србији.

На Конференцији УН о животnoj средини и развоју, у Рио де Жанеиру 1992. године, владе су усвојиле одрживи развој као свеобухватни циљ и сложиле се око потребе да све земље формулишу националне стратегије одрживог развоја (НСОР), које треба да ускладе различите секторске економске, социјалне и еколошке политике и планове, који функционишу у свакој земљи.⁴⁰

Влада Републике Србије је 2008. године усвојила Националну стратегију одрживог развоја од 2009. до 2017. године, по којој РС треба да буде „институционално и економски развијена држава са адекватном инфраструктуром, компатибилна са стандардима ЕУ, са привредом заснованом на знању, ефикасно коришћеним природним и створеним ресурсима, већом ефикасношћу и продуктивношћу, богата људским ресурсима, са очуваном животном средином, историјским и културним наслеђем, држава у којој постоји партнерство јавног, приватног и цивилног сектора и која пружа једнаке могућности за све грађане“.⁴¹

У Извештају о напретку у реализацији НСОП⁴², у закључку је истакнуто да је потребно да се преиспитају даљи правци развоја Србије и да се повећа домаћа штедња, подстиче и изграђује нова домаћа индустрија, подиже конкурентност и знатно повећа извоз уз уравнотежење текућег биланса плаћања.

Међутим, за период након 2017. године није донет нови план дугорочног одрживог развоја, а последњи Акциони план за спровођење ове кровне стратегије је важио у периоду од 2011. до 2017. године. У њему је истакнуто да „имајући у виду то да је

⁴⁰ Institutional and Coordination Mechanisms - Guidance Note on Facilitating Integration and Coherence for SDG Implementation, 2017, стр. 7

⁴¹ Национална стратегија одрживог развоја од 2009. до 2017. године („Службени гласник РС“, број 57/08)

⁴² Извештај о напретку у реализацији НСОП за период од 2009. до 2017. године - за 2009. годину, стр. 43

Стратегија мултисекторски документ и да је један од услова за њену успешну примену усаглашеност са осталим (секторским) стратегијама и плановима, као и да је концепт одрживог развоја базиран на обједињавању свих развојних компонената, у овај акциони план укључене су и оне мере/активности које представљају део постојећих (секторских) акционих планова, а битне су са становишта одрживости“.⁴³

План развоја Републике Србије

Закон о планском систему Републике Србије из 2018. године дефинише План развоја Републике Србије као хијерархијски највиши документ развојног планирања, који за период од најмање десет година усваја Народна скупштина. Планом развоја РС утврђују се визија и приоритетни циљеви развоја РС и њених региона, те се дају смернице за њихово остваривање. Такође, одређују се правци развоја које РС треба да достигне у области економије, социјалног и друштвеног развоја и очувања природе и животне средине, у циљу стварања услова за виши животни стандард, повољнија демографска кретања и бољи живот грађана. Планом развоја утврђује се и политика одрживог регионалног развоја.

Приликом израде Плана развоја потребно је водити рачуна о његовој усклађености са смерницама, циљевима и задацима који проистичу из преузетих међународних обавеза, укључујући обавезе преузете у процесу приступања Европској унији, а узимају се у обзир и постојећи планови.⁴⁴

Поред Плана развоја Републике Србије, документи развојног планирања, као плански документи најширег обухвата и највишег значаја за доносиоца, јесу и Инвестициони план, Просторни план Републике Србије и други просторни планови, генерални урбанистички план, План развоја АП и план развоја ЈЛС⁴⁵. Нацрт Просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035. године дат је на јавни увид октобра 2021. године⁴⁶, али исти још увек није усвојен.

Предлог Плана развоја Републике Србије Влада је требало да поднесе Народној скупштини на разматрање и усвајање најкасније до 1. јануара 2020. године. С обзиром да још увек није усвојен, заокруживање процеса управљања планским системом у РС није завршено. Сходно томе, у недостатку хијерархијски највишег планског документа, вертикално усклађивање планских докумената, како докумената чији су носиоци органи на централном нивоу власти, тако и планских докумената чији су носиоци органи на покрајинском или локалном нивоу, отежано је.

Припрема Плана развоја је комплексан процес јер претпоставља спровођење свеобухватног консултативног процеса и постизање широког друштвеног консензуса о приоритетима и правцу дугорочног развоја, а све то у светлу међународних и ЕУ стратешких опредељења и обавеза које је РС преузела.⁴⁷

У Владином документу Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом са акционим планом за период 2021–2025⁴⁸, истиче се да непотпуност планског оквира отежава утврђивање приоритета међу циљевима планских докумената и докумената јавних политика. Такође, спровођење Закона о планском

⁴³ Акциони план за спровођење НСОП за период од 2011. до 2017. године, стр. 2

⁴⁴ Члан 6 Закона о планском систему РС

⁴⁵ Исто, члан 5

⁴⁶ Извештај о обављеном јавном увиду у нацрт просторног плана РС од 2021. до 2035. године, број: 350–01-01063/2019-11, датум: 1. октобар 2021. године

⁴⁷ Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом са Акционим планом за период 2021 – 2025, РСЈП стр. 34–35

⁴⁸ „Службени гласник РС“, број 113/21

систему РС у погледу развојног планирања касни, а развојно планирање представља кључну карику у планском систему која би дала дугорочно усмерење развоју РС.⁴⁹ Посебно се истиче да није израђен План развоја, као кровни стратешки документ којим се одређују дугорочни правци развоја Републике Србије, а који са Инвестиционим планом и Просторним планом, представља основу за утврђивање листе приоритетних циљева који се одражавају у свим осталим планским документима. Закон о планском систему РС не предвиђа санкције у случају неспровођења обавеза које су њиме предвиђене, што је могло да утиче на кашњења.

Такође, бројне заинтересоване стране су се изјасниле у вези са тим и истакле да недостатак дугорочног документа развојног планирања представља један од кључних проблема у имплементацији Агенде 2030. Министарство за европске интеграције сматра да је неопходно усвајање Плана развоја према Закону о планском систему РС, који би садржао приоритетне циљеве развоја РС и региона, као и смернице за њихово остварење. Уз то, неопходно је обезбедити и широку друштвену подршку овом процесу кроз сарадњу јавног сектора, приватног сектора, академске заједнице, организација цивилног друштва и грађана, а имајући у виду међузависност и повезаност свих циљева одрживог развоја.

Стална конференција градова и општина истиче чињеницу да је национализација ЦОР (примена у оквиру планских докумената централног нивоа) тек одскора у замаху, а да већина планских докумената на централном нивоу и даље не садржи приказе/везе са ЦОР. Последично, ЈЛС у свом раду на планским документима нису у прилици да се равнају према документима националног нивоа у процесу повезивања својих локалних развојних и/или средњорочних приоритета са ЦОР.

Републички секретаријат за јавне политике је у поступку унапређења системске подршке изради националног плана развоја израдио компаративну анализу процеса управљања израдом националних планова развоја у изабраним земаљама чланицама ЕУ, као и земаљама Западног Балкана⁵⁰, у којој је констатовао да се документи израђени након 2015. године методолошки базирају и усаглашавају са Агендом 2030, односно израђени су у духу усаглашавања стратешких праваца и приоритетних циљева развоја са ЦОР.

Мере предузете током спровођења ревизије у погледу доношења Плана развоја

Нацрт плана развоја припрема орган државне управе надлежан за координацију јавних политика – Републички секретаријат за јавне политике⁵¹, у сарадњи са другим надлежним органима државне управе и службама Владе, те га доставља Влади ради утврђивања предлога.⁵²

У фази спровођења ревизије, РСЈП је израдио Предлог уредбе о поступку припреме Нацрта плана развоја РС, којом се ближе прописује поступак припреме Нацрта плана развоја РС и извештавања о спровођењу Плана развоја Републике Србије: а Влада је усвојила Уредбу о поступку припреме Нацрта плана развоја Републике Србије⁵³ у јуну 2023. године.

Циљ доношења ове уредбе огледа се у успостављању јединственог институционалног оквира за израду Нацрта плана развоја, односно обезбеђивању учешћа

⁴⁹ Кашњење у имплементацији Закона о планском систему РС у погледу развојног планирања на државном нивоу је проблем који је препознат и у Дрву проблема у Владином документу (стр. 20)

⁵⁰ Компаративна анализа процеса управљања израдом националних планова развоја укључујући и структуру њиховог садржаја, РСЈП, фебруар 2020. године [eKonsultacije](#), приступ. 31. мај 2023. године

⁵¹ Члан 28 став 1 тачка 10) Закона о министарствима

⁵² Члан 6 Закона о планском систему РС

⁵³ „Службени гласник РС“, број 54/23

свих релевантних институција/актера у изради Нацрта плана развоја⁵⁴. У Уредби је наведено да се „неопходност доношења огледа и у чињеници да се наведеним планом одређују правци развоја које Република Србија треба да достигне у области економије, социјалног и друштвеног развоја и очувања природе и животне средине, у циљу стварања услова за виши животни стандард, повољнија демографска кретања и бољи живот грађана“.

У току спровођења ревизије, одржан је консултативни процес Радне групе са Платформом за Агенду 2030, а у сарадњи са МЕИ, те је у току креирање плана и оквира за израду полазних анализа на основу којих ће се радити приоритизација у будућем Плану развоја.

Уредбом је утврђен начин управљања процесом припреме Плана развоја, путем оснивања тела у чији рад ће бити укључени представници свих заинтересованих страна, како би се кроз сарадњу представника државних органа, аутономне покрајине, јединица локалне самоуправе, привреде, организација цивилног друштва и академске заједнице предложили приоритетни циљеви развоја земље. Такође, с обзиром на значај документа и његовог дугорочног утицаја на развој економије, друштва и сваког појединца, прописана је и обавеза вођења консултативног процеса на широко партиципативан и транспарентан начин.

Управљачким телом за припрему и праћење спровођења Плана развоја РС председава министар надлежан за послове европских интеграција. Такође, Управљачко тело образује Стручну групу за припрему и праћење спровођења Плана развоја РС, којом председава директор органа државне управе надлежног за координацију јавних политика.⁵⁵

Уредбом је предвиђено да се посебна пажња посвети равномерном регионалном развоју, као и планирању развоја у складу са Агендом 2030. За потребу израде Нацрта плана развоја РС приступа се анализи стања, која обухвата идентификацију постојећих:

- 1) смерница, циљева и задатака који проистичу из преузетих међународних обавеза, укључујући обавезе преузете у процесу приступања ЕУ, као и ЦОР;
- 2) планова, укључујући просторне планове и планове развоја аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе;
- 3) смерница макроекономских, као и економских и фискалних политика за прве три године важења Плана развоја РС;
- 4) процеса планирања, програмирања и коришћења средстава ЕУ и међународне развојне помоћи, сходно приоритетима и правилима која се односе на ту помоћ;
- 5) специфичности регионалног развоја.⁵⁶

Влада РС је кроз програм рада Владе и бројна документа уврстила приоритете развоја, а пример је и Мапа инвестиционих прилика⁵⁷.

Влада РС и Програм Уједињених нација за развој (UNDP) одржали су 30. јуна 2023. године „Форум за промоцију одрживих инвестиција“, на којем је представљен алат тржишне интелигенције – Мапа инвестиционих прилика, која приказује најатрактивније могућности улагања у земљи, које су усклађене са ЦОР. Наводи се да се сектори и области који су истакнути у Мапи налазе међу приоритетима Владе. Идентификовно је пет сектора који представљају профитабилне могућности за одржива улагања: храна и пиће, обновљиви извори енергије и алтернативна енергија, инфраструктура, здравствена заштита, технологија и комуникације. Мапа представља нови алат који идентификује

⁵⁴ Разлози за доношење Уредбе, Предлог уредбе о поступку припреме Нацрта плана развоја РС, стр. 6

⁵⁵ Члан 3 Уредбе о поступку припреме Нацрта плана развоја РС

⁵⁶ Исто, члан 2

⁵⁷ [Serbia | SDG Investor Platform \(undp.org\)](https://www.undp.org/sdgs/serbia), датум приступа: 20. јул 2023. године

инвестиционе теме и пословне моделе који омогућавају спровођење ЦОР у Србији, а који су усклађени са националним потребама одрживог развоја и приоритетима Владине политике. Мапа је креирана по методологији водеће иницијативе UNDP, која је већ примењена у преко 30 земаља широм света.

План развоја АП Војводине – пример добре праксе

Скупштина АП Војводине је априла 2023. године усвојила План развоја АП Војводине од 2023. до 2030. године. Са израдом Плана развоја Војводине започето је 2020. године, а у процесу израде учествовало је 1.712 директно укључених лица и 48 различитих институција, организација и привредних друштава. Носилац израде овог стратешког документа је Покрајински секретаријат за регионални развој, међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу, у сарадњи са Републичким секретаријатом за јавне политике, а процес израде је координирала Развојна агенција Војводине. О наведеном планском документу одржана је свеобухватна јавна расправа у четири града – у Новом Саду, Зрењанину, Сомбору и Сремској Митровици.⁵⁸

Слика број 4: Фазе у доношењу Плана развоја АП Војводине

Извор: [Усвојен План развоја АПВ до 2030. године - План развоја АП Војводине \(planrazvojaapv.rs\)](https://www.planrazvojaapv.rs/); датум приступа: 10. јун 2023. године

Један од највећих изазова у изради Плана развоја АП Војводине било је обезбеђивање усклађености планских докумената, будући да у време његове израде на националном нивоу није донет ни План развоја нити инвестициони план, док су просторни планови и Републике Србије и АП Војводине били у процесу израде. Стога, приликом дефинисања циљева и мера, разматране су секторске стратегије и програми на републичком нивоу. Поред усклађивања са националним планским оквиром, План развоја АП Војводине укључио је и трендове развоја у оквиру ЕУ и обавезе које проистичу из процеса европских интеграција. Посебан акценат стављен је на Европски зелени план, као и на Агенду 2030 и ЦОР.⁵⁹

Локализација циљева одрживог развоја

Потреба употпуњавања планског оквира постоји у једнакој мери и на локалном нивоу. Ова мера је комплементарна са активностима које су дефинисане кроз Програм реформе система локалне самоуправе, а односе се на подршку ЈЛС у процесу развојног планирања и координације политика на локалном нивоу.⁶⁰

⁵⁸ Усвојен План развоја АПВ до 2030. године, <https://www.planrazvojaapv.rs/>, приступ: 27. април 2023. године

⁵⁹ Исто

⁶⁰ Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом са Акционим планом за период 2021 – 2025, РСЈП, стр. 35

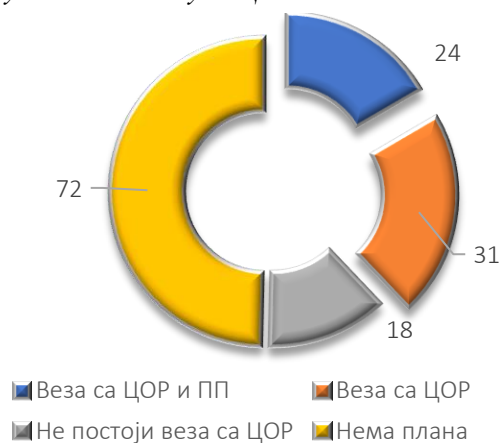
Имајући у виду да су у фокусу концепта одрживог развоја по Агенди 2030 – људи, као и да се послови и услуге од директног значаја за становништво најнепосредније обављају унутар ЈЛС, неподељено је становиште да успех ЦОР и Агенде 2030 зависи пре свега од резултата спровођења на локалном нивоу. Препознато је да остваривање око 65% циљева Агенде 2030 директно зависи од доприноса регионалних и локалних власти. У сусрет овом задатку, Агенда 2030 уводи приступ остваривања ЦОР на локалном нивоу – што значи да свака локална заједница треба да прилагоди ЦОР свом контексту и да размотри могућности реализације ЦОР путем уобичајених послова и активности ЈЛС (локализација ЦОР).

Уважавајући потребу да се различити плански процеси интегришу и да се избегне додатно оптерећивање локалне администрације паралелним пословима сличног типа, смернице предлажу да се главна спона ЈЛС са Агендом 2030 оствари управо на нивоу нових планова развоја ЈЛС. Најдиректније се то може учинити приликом формулисања циљева плана развоја ЈЛС, тако што се води рачуна о њиховом повезивању и уподобљавању са глобалним циљевима – чиме се постиже и очекивано остваривање ЦОР на локалном нивоу.⁶¹

Документи развојног планирања на националном и покрајинском нивоу – План развоја РС, План развоја АП и Инвестициони план РС – нису били доступни у иницијалном циклусу припреме Планова развоја ЈЛС током 2020. године. Када буду донети, ови планови представљаће важну карику за вертикално усклађивање планова развоја ЈЛС, које се увек врши тако да се узимају у обзир постојећи, односно важећи документи развојног планирања вишег хијерархијског нивоа, али и обрнуто.⁶²

Републички секретаријат за јавне политике је у складу са Уредбом о обавезним елементима плана развоја АП и ЈЛС⁶³, припремио Смернице добре праксе за израду обавезних елемената, односно за израду планова развоја ЈЛС, које скупштина ЈЛС може користити када одређује поступак припреме плана развоја и његову садржину (добровољна примена). У Смерницама за израду плана развоја ЈЛС, препоручује се да се у оквиру плана развоја идентификују преговарачка поглавља ЕУ којима припадају одређени приоритетни циљеви ЈЛС, као и да се представи веза са глобалним ЦОР. Према интерној евиденцији РСЈП, од укупно 145 јединица локалне самоуправе, до 31. децембра 2022. године, 73 ЈЛС су усвојиле план развоја. Из прегледа произилази да је у плановима развоја 24 ЈЛС представљена и веза са ЦОР и веза са преговарачким поглављима (или приоритетима) ЕУ, док је у плановима развоја 31 ЈЛС представљена само веза са ЦОР. За свих 55 ЈЛС, које су примениле локализацију ЦОР у својим плановима развоја, могло би се констатовати да представљају примере добре праксе, имајући у виду да повезивање са ЦОР није обавезно већ препоручено.

Дијаграм број 1: ЈЛС које су у плановима развоја успоставиле везу са ЦОР

Извор: ДРИ према интерној евиденцији РСЈП

⁶¹ Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе, РСЈП, ГИЗ, СКГО, Београд, април 2020. године, стр. 15

⁶² Исто, стр. 12

⁶³ „Службени гласник РС“, број 107/20

Препоручујемо одговорним лицима Министарства за европске интеграције да, у оквиру својих надлежности у Управљачком телу за припрему и праћење спровођења Плана развоја Републике Србије, предузму мере на припреми, изради и одобравању Нацрта плана развоја Републике Србије.

Препоручујемо одговорним лицима Републичког секретаријата за јавне политике да у сарадњи са другим надлежним органима државне управе и службама Владе предузму мере на припреми Нацрта плана развоја Републике Србије и доставе га Влади ради утврђивања предлога.

Налаз 1.2: Координација јавних политика у погледу Циљева одрживог развоја није ефективно успостављена

Републички секретаријат за јавне политике је, између осталог, надлежан да предузима активности ради обезбеђивања координираног развоја јавних политика од ширег значаја за конкурентност и одрживи развој.

Резултат мапирања важећих планских докумената у односу на Агенду 2030, која је једна од спроведених активности, показује да је 78% постојећег секторског планског оквира у 2022. години покривено Циљевима одрживог развоја, али и да допринос важећих планских докумената Циљевима одрживог развоја није уједначен. Такође, утврдили смо да неки документи јавних политика нису ажурирани у контексту Агенде 2030, као и да постоји недоследан приступ приликом уноса података у Јединствени информациони систем за координацију јавних политика. Републички секретаријат за јавне политике, давао је мишљења креаторима јавних политика на израђена документа, али она нису садржала оцену о постојању везе докумената са Циљевима одрживог развоја. Иако је Републички секретаријат за јавне политике надлежан да предузима активности ради обезбеђивања координираног развоја јавних политика од ширег значаја за конкурентност и одрживи развој, није прецизно дефинисана улога по питању координације јавних политика у погледу Циљева одрживог развоја.

Хоризонтална неусаглашеност и неуједначеност секторских јавних политика са Циљевима одрживог развоја не обезбеђује ефективну имплементацију Агенде 2030.

Значај усаглашавања јавних политика са Циљевима одрживог развоја и стање у Републици Србији

Свака земља чланица УН треба да анализира и прегледа постојеће стратегије и планове на националном, субнационалном, локалном и секторском нивоу и упореди их са глобалним ЦОР и потциљевима, како би утврдила колико су добро усклађени по садржају и амбицијама са свеобухватним ЦОР, утврдила недостатке и успоставила критеријуме и препоручила промене за побољшање националних планова. Ова анализа пружа „основ за стварање кохерентности политике, утврђивање синергија и превођење средњорочних циљева у оквиру националних политика, укључујући препознавање

међусобно повезаних националних, транснационалних, регионалних и глобалних оквира политике“.⁶⁴

Влада Републике Србије је 2008. године донела Националну стратегију одрживог развоја. Ова Стратегија је била усклађена са свим релевантним секторским стратегијама и имала је дефинисане националне приоритете и стратешке и секторске циљеве који су међусобно усклађени. Осим тога, наглашавала је улогу кључних министарстава и њихово активно учешће на високом нивоу у спровођењу Миленијумских циљева.⁶⁵ На првој конститутивној седници МРРГ за спровођење Агенде 2030, априла 2016. године, указано је на потребу за доношењем нове Националне стратегије одрживог развоја, као и дефинисања секторских политика усмерених на остварење циљева Агенде 2030.

Међутим, како нова стратегија није донета, План развоја РС, као највиши хијерархијски плански документ, заменио би Националну стратегију одрживог развоја и одредио приоритете на државном нивоу са којима би сви нижи хијерархијски документи, као што су секторске стратегије, програми и акциони планови, били усаглашени.

Координација јавних политика у Републици Србији

Републички секретаријат за јавне политике је, између осталог, надлежан да предузима активности ради обезбеђивања координираног развоја јавних политика од ширег значаја за конкурентност и одрживи развој.⁶⁶

Пре подношења предлога документа јавних политика Влади на усвајање, предлагач доставља исти са извештајем о спроведеној анализи ефеката РСЈП на мишљење.⁶⁷ По пријему предлога, РСЈП оцењује потпуност садржаја приложеног извештаја о спроведеној анализи ефеката и усаглашеност тог документа са већ усвојеним документима јавних политика и прописима и, ако оцени да је то неопходно, даје предлагачу предлоге за унапређење тог документа.⁶⁸

Пре него што предлог документа јавних политика упути Влади на усвајање, орган државне управе је дужан да поступи у складу са мишљењем РСЈП-а, односно да у изјави о усклађености образложи због чега није поступио у складу са конкретном препоруком из тог мишљења.⁶⁹

Републички секретаријат за јавне политике у мишљењу на предлог документа јавне политике даје сугестије за кориговање елемената документа у складу са законом. Најчешће уочене неправилности јесу недостатак свих потребних елемената у документу, који се односе на финансијске планове, елементе показатеља, недостатак почетне и циљане вредности, формулацију наслова документа или његових елемената (мера/показатеља...) и др. Осим тога, РСЈП у мишљењима скреће пажњу и на друга документа јавних политика из исте области, ради усаглашавања.

Јединствени информациони систем за планирање, праћење спровођења, координацију јавних политика и извештавање

У сврху праћења и извештавања о постигнутим резултатима у односу на показатеље учинка утврђене документима јавних политика, у складу са Законом о

⁶⁴ IDI Смернице за ревизију припремљености за спровођење ЦОР, стр. 23

⁶⁵ Национална стратегија одрживог развоја Републике Србије, 2008. година, стр. 120

⁶⁶ Члан 38 став 4 Закона о министарствима

⁶⁷ Члан 47 Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС“, број 8/19)

⁶⁸ Исто, члан 48

⁶⁹ Исто, члан 50 став 1

планском систему РС, успостављен је Јединствени информациони систем за планирање, праћење спровођења, координацију јавних политика и извештавање (ЈИС). Сви предлагачи докумената јавних политика на националном нивоу имају обавезу да у ЈИС унесу садржај својих докумената јавних политика. У ЈИС су унете и везе између докумената јавних политика и Циљева и потциљева одрживог развоја, након мапирања националног планског оквира у односу на Агенду 2030 и ЦОР.⁷⁰ Орган државне управе извештава Владу о резултатима спровођења документа јавне политике из своје надлежности, тако што у ЈИС уноси податке из извештаја о резултатима спровођења документа јавне политике.⁷¹

Платформа за јавне политике – Мапа докумената јавних политика Републике Србије, која је доступна на сајту РСЈП⁷², шематски приказује документа јавних политика према областима планирања, према ЦОР и према кластерима ЕУ, где се приликом отварања неке од понуђених области приказују сва документа јавних политика објављена у тој области, а подаци се повлаче из ЈИС. Потпуна и тачна евиденција је потребна за ефективну и ефикасну координацију јавних политика.

Увидом у ЈИС, уверили смо се у непотпун и неажуран унос података од стране администратора или лица које је задужено за унос података о јавној политици у органу – предлагачу документа јавне политике. РСЈП је у претходном периоду предузимао мере по питању неажурности предлагача докумената јавних политика, путем обавештења, захтевима за промену администратора и обукама нових администратора.

Резултати мапирања националног стратешког оквира у односу на Циљеве одрживог развоја за 2022. годину

Републички секретаријат за јавне политике вршио је мапирање националног стратешког оквира у односу на ЦОР и то – 2017, 2020, 2021. и 2022. године, о чему су објављена документа под називом „Србија и Агенда 2030“⁷³. Последње мапирање обухватило је преглед важећих националних планских докумената, односно преглед 85 докумената јавних политика усвојених до јуна 2022. године. Мапирање подразумева сагледавање којим се утврђује у којој мери су циљеви, односно потциљеви одрживог развоја, обухваћени планским документима РС.

У складу са политиком ЕУ, која је од свог оснивања посвећена поштовању принципа одрживог развоја и која је посвећена остваривању Агенде 2030, процес европских интеграција је интегрални део спровођења Агенде 2030 у РС. С тим у вези, испуњавањем захтева који произлазе из процеса европских интеграција и усклађујући своје политике и законодавни оквир са политикама и прописима ЕУ, РС доприноси и реализацији ЦОР. Процес приоритизације ЦОР у РС треба да прати исти принцип и стандарде успостављене унутар ЕУ, што значи да сва планска документа РС, укључујући документа јавних политика, треба да буду израђена и у складу са политиком приступања ЕУ и у складу са Агендом 2030. У вези са тим, извештај за 2022. годину пружа свеобухватан преглед важећих националних планских докумената и релевантних међународних планских докумената у односу на сваки од 17 ЦОР, груписаних према кластерима и преговарачким поглављима у оквиру процеса европских интеграција.

⁷⁰ Србија и Агенда 2030 - Мапирање националног стратешког оквира у односу на Циљеве одрживог развоја (2022) РСЈП, стр. 3

⁷¹ Члан 69 Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика

⁷² <https://rsjp.gov.rs/cir/sema-jp-mapa/>

⁷³ <https://rsjp.gov.rs/cir/dokumenti-kategorija-cir/analize-cir/> датум приступа: 15. мај 2023. године

Да би се утврдио допринос планских докумената ЦОР, прво је мапирано који су од потциљева одрживог развоја релевантни за РС. С тим у вези, од укупног броја потциљева одрживог развоја (169), утврђено је да је 156 потциљева релевантно за РС. Допринос планских докумената ЦОР примарно је сагледан на нивоу општих и посебних циљева планских докумената, а делимично мапирање је извршено и за мере и утврђене показатеље за праћење спровођења планских докумената.

Мапирањем су сагледани следећи елементи:⁷⁴

- да ли планска документа доприносе ЦОР на нивоу утврђених општих и посебних циљева;
- да ли се планска документа на нивоу утврђених општих и посебних циљева могу повезати са релевантним потциљевима одрживог развоја;
- да ли и у којој мери се показатељи утврђени планским документима могу употребити за праћење доприноса планских докумената напретку у достизању потциљева одрживог развоја.

Као први корак у мапирању, извршено је груписање 17 ЦОР⁷⁵ према шест преговарачких кластера.

Табела број 1: Груписање ЦОР у Кластере ЕУ

Циљ одрживог развоја	Преговарачки кластери
16	1. Основе
3	2. Унутрашње тржиште
1, 4, 5, 8, 9, 10	3. Конкурентност и инклузивни раст
6, 7, 11, 12, 13, 15	4. Зелена агенда и одржива повезаност
2	5. Ресурси, пољопривреда и кохезија
17	6. Спољни односи

Извор: Србија и Агенда 2030 – Мапирање националног стратешког оквира у односу на Циљеве одрживог развоја (2022) РСЈП, стр. 5–6

Резултат мапирања важећих планских докумената у односу на Агенду 2030 показује да је РС у већини области Агенде 2030 посвећена остваривању ЦОР. У вези са 119 индикатора одрживог развоја, које прати РЗС кроз Извештај о напретку у остваривању ЦОР, мапирање је показало да они још увек нису на адекватан начин укључени у планске документе који су били предмет анализе и мапирања.

У табели је представљена покривеност потциљева одрживог развоја релевантних за Републику Србију планским документима:

Табела број 2: Покривеност потциљева одрживог развоја планским оквиром Републике Србије

ЦОР	Укупан број потциљева	Релевантни потциљеви за РС	Покривеност потциљева планским оквиром РС	Покривеност у односу на релевантне потциљеве
ЦОР 1: Свет без сиромаштва	7	7	6	86%
ЦОР 2: Свет без глади	8	8	5	63%
ЦОР 3: Добро здравље	13	13	8	62%
ЦОР 4: Квалитетно образовање	10	10	10	100%
ЦОР 5: Родна равноправност	9	9	9	100%
ЦОР 6: Чиста вода и санитарни услови	8	8	7	88%
ЦОР 7: Доступна и обновљива енергија	5	5	5	100%

⁷⁴ Србија и Агенда 2030 - Мапирање националног стратешког оквира у односу на ЦОР (2022) РСЈП, стр. 3–5

⁷⁵ Циљ 14 који се односи на одрживо коришћење океана, мора и морских ресурса није узет у обзир зато што РС нема директан приступ мору. Индиректни утицај на загађење мора од стране река покривен је у оквиру Циља 6.

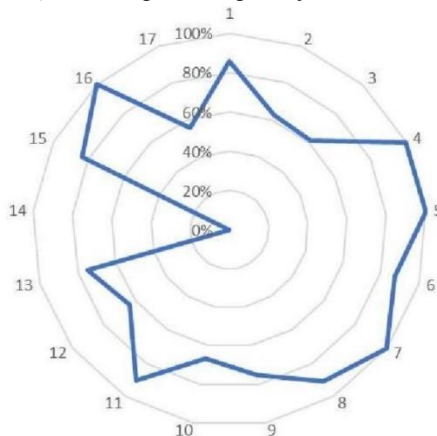
ЦОР 8: Достојанствен рад и економски раст	12	11	10	91%
ЦОР 9: Индустрија, иновације и инфраструктура	8	8	6	75%
ЦОР 10: Смањење неједнакости	10	9	6	67%
ЦОР 11: Одрживи градови и заједнице	10	10	9	90%
ЦОР 12: Одговорна потрошња и производња	11	11	7	64%
ЦОР 13: Акција за климу	5	4	3	75%
ЦОР 14: Живот под водом	10	2	0	0%
ЦОР 15: Живот на земљи	12	12	10	83%
ЦОР 16: Мир, правда и снажне институције	12	11	11	100%
ЦОР 17: Партнерством до циља	19	18	10	56%
Укупно	169	156	122	78%

Извор: Србија и Агенда 2030 – Мапирање националног стратешког оквира у односу на Циљеве одрживог развоја (2022) РСЈП, стр. 167–168

Укупна покривеност циљева и потциљева одрживог развоја планским оквиром Републике Србије износи 78% у 2022. години.

Може се закључити да је највећи напредак у погледу степена покривености остварен у оквиру следећих Циљева одрживог развоја – ЦОР 4: Квалитетно образовање, ЦОР 5: Родна равноправност, ЦОР 7: Доступна и обновљива енергија, ЦОР 8: Достојанствен рад и економски раст и ЦОР 11: Одрживи градови и заједнице и то примарно као резултат усвајања припадајућих планских докумената у овим областима, који са друге стране препознају важност приоритета Агенде 2030 у области образовања, људских права, енергетике и одрживог коришћења ресурса.

Слика број 5: Покривеност Циљева одрживог развоја планским оквиром Републике Србије

Извор: Србија и Агенда 2030 – Мапирање националног стратешког оквира у односу на Циљеве одрживог развоја (2022) РСЈП, стр. 168

У одређеним областима Агенде 2030 потребно би било оснажити плански оквир како би РС допринела напретку и то пре свега у области смањивања глади (ЦОР 2), заштите здравља (ЦОР 3), развоја одрживе и доступне инфраструктуре (ЦОР 9), смањења неједнакости (ЦОР 10), одговорне потрошње и производње (ЦОР 12) и климатских промена (ЦОР 13). Тим поводом, у наредном периоду би напретку у овим областима значајно допринели следећи плански документи: стратегија за смањење сиромаштва, стратегија социјалне заштите, стратегија безбедности саобраћаја на путевима, стратегија

развоја саобраћаја, стратегија развоја културе, просторни план и програм заштите ваздуха.⁷⁶

Мапирањем националног планског оквира утврђено је да допринос важећих планских докумената ЦОР није уједначен. С тим у вези, разликују се две групе планских докумената: прву групу чине планска документа која имају кључни допринос потциљевима, односно директно су повезана са већим бројем потциљева у оквиру једног ЦОР; другу групу докумената чине планска документа која нису директно повезана са потциљевима одрживог развоја и не доприносе великом броју потциљева у оквиру једног ЦОР. С друге стране, одређена планска документа, као на пример она из сегмента људских права, социјалне заштите или образовних политика, доприносе већем броју Циљева и потциљева одрживог развоја – не само у областима са којима су директно повезана, већ и у потциљевима у оквиру осталих ЦОР. Тако на пример, Стратегија за родну равноправност, кључни је плански документ у оквиру ЦОР 5. Међутим, ова стратегија доприноси и потциљевима у оквиру ЦОР 1: Свет без глади, ЦОР 3: Добро здравље, ЦОР 4: Квалитетно образовање, ЦОР 8: Достојанствен рад и економски раст, ЦОР 10: Смањење неједнакости и ЦОР 16: Мир, правда и снажне институције.⁷⁷

Највећу релативну важност за достизање ЦОР има Програм економских реформи за период од 2022. до 2024. године. Овим документом обухваћена су укупно 33 потциља одрживог развоја. Затим, следе Стратегија за родну равноправност за период 2021–2030. године, са 25 потциљева и Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2022. до 2030. године, која обухвата 24 потциља, Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године, која обухвата 18 потциљева и Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја од 2014. до 2024. године, која обухвата 18 потциљева.⁷⁸

Програм економских реформи за период од 2022. до 2024. године, као и нови Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године садржи детаљно приказане везе између структурних реформи и ЦОР, као и везу са Европским зеленим договором/Зелена агенда за Западни Балкан, Европске дигиталне агенде/Дигитална агенда за Западни Балкан и ИПА пројеката који подржавају ове конкретне реформе.⁷⁹

У Прилогу 3 дајемо пример неколико докумената јавних политика – секторских стратегија, које су повезане са ЦОР и глобалним индикаторима (Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године, Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030, Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године и Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године).

У наставку дајемо пример повезаности ЦОР са јавним политикама:

Табела број 3: Пример повезаности ЦОР са јавним политикама

Циљеви одрживог развоја Агенда 2030	Плански оквир Републике Србије	ЕУ преговарачка поглавља	Назив кластера
Свет без сиромаштва (ЦОР 1)			
1.1 До 2030. искоренити екстремно сиромаштво свуда и за	• Стратегија запошљавања у РС за период од 2021. до	2, 19, 23, 28	Кластер 1 – Основе

⁷⁶ Србија и Агенда 2030 — Мапирање националног стратешког оквира у односу на ЦОР (2022) РСЈП, стр. 168

⁷⁷ Исто, стр. 169

⁷⁸ Србија и Агенда 2030 - Мапирање националног стратешког оквира у односу на ЦОР (2022) РСЈП, стр. 169

⁷⁹ Програм економских реформи за период од 2022. до 2024. године, стр. 270–292 и Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године, стр. 246–269

<p>све људе, које се мери као број људи који живе са мање од 1,25 долара на дан</p> <p>1.2. До 2030. најмање за половину смањити број мушкараца, жена и деце свих узраста који живе у било ком облику сиромаштва, према националним дефиницијама сиромаштва</p> <p>1.3. Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих</p>	<p>2026. године и АП за период од 2021. до 2023. године</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у РС у периоду од 2016. до 2025. године (нема АП од 2018. године) • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године • Стратегија подстицаја рађања • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије 		<p>Кластер 2 – Унутрашње тржиште</p> <p>Кластер 3 – Конкурентност и инклузивни раст</p>
---	--	--	---

Извор: Србија и Агенда 2030 – Мапирање националног стратешког оквира у односу на Циљеве одрживог развоја (2022) РСЈП, анекс

Анализа прикупљених података путем упитника који су послати на адресе 25 министарстава, показала је следеће резултате:

- По једну кључну или више стратегија и програма, који су у директној или посредној вези са ЦОР, навела су 22 министарства;
- Министарство спорта је у фази израде Стратегије развоја спорта за период 2023–2033. године која ће обухватити ЦОР из његовог делокруга. Министарство културе је навело да је у процесу израде Стратегије културног развоја Републике Србије, али и поред тога континуирано спроводи програме и пројекте који су од значаја за спровођење ЦОР из његовог делокруга. Министарство за бригу о селу је навело да нема секторске стратегије с обзиром на то да је основано крајем 2020. године.
- Сва министарства су истакла повезаност својих стратешких приоритета са ЦОР, што доказује да је концепт „одрживог развоја“ могуће интегрисати кроз све области рада министарстава. Међутим, то не мора и нужно да значи да свака од наведених секторских стратегија има интегрисане принципе Агенде 2030 или конкретан ЦОР са показатељима за праћење његовог спровођења.
- Неке од наведених стратегија су донете пре усвајања Агенде 2030: Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године (Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде); Национална стратегија за борбу против корупције у Републици Србији за период од 2013. до 2018. године (Министарство правде); Стратегија о спречавању злоупотребе дрога за период 2014–2021. године (Министарство здравља); Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода (2014).
- Појединим стратегијама је истекао рок: Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности, за период од 2015. до 2020. године (Министарство привреде); Стратегија унапређења система инфраструктуре квалитета у РС за период 2015–2020. године (Министарство привреде); Национална стратегија реформе правосуђа за период 2013–2018. године (Министарство правде); Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године (Министарство за бригу о породици и демографију).

Имајући у виду да је мапирање које је спровео РСЈП показало неуједначен допринос докумената јавних политика и да одговори министарстава, који су креатори јавних политика, показују неуједначен приступ изради планских докумената у контексту Агенде 2030, већи је значај координације јавних политика за коју је надлежан РСЈП.

Препоручујемо одговорним лицима Републичког секретаријата за јавне политике да, имајући у виду да је надлежан да предузима активности ради обезбеђивања координираног развоја јавних политика од ширег значаја за конкурентност и одрживи развој, иницирају прецизније дефинисање надлежности по питању координације јавних политика у погледу Циљева одрживог развоја.

Налаз 1.3: У Републици Србији је успостављена буџетска инфраструктура која даје могућност за успостављање праксе обележавања расхода и издатака који су у вези са Циљевима одрживог развоја; међутим, средства за њихову реализацију нису у потпуности презентована на транспарентан начин

Систем средњорочног планирања и програмског буџетирања, који обезбеђује повезивање циљева докумената јавних политика са средствима за њихову реализацију, основа је за транспарентно праћење расхода и издатака у вези са Циљевима одрживог развоја.

Међутим, и поред постојања оваквог система, средства за реализацију Циљева одрживог развоја нису презентована на довољно транспарентан начин, тј. не постоји једноставан и јасан преглед утрошених средстава за реализацију свих 17 Циљева, као и појединачних Циљева.

Надлежни органи су предузели мере на успостављању праксе обележавања расхода и издатака у вези са Циљевима одрживог развоја, али не у потпуности, зато што се те мере односе само на део Агенде 2030 (на пример: Зелена агенда – „зелени“ расходи).

Услед тога, заинтересоване стране у поступку имплементације и реализације Циљева одрживог развоја не располажу прецизним информацијама о планираним и реализованим средствима у свим аспектима Агенде 2030. У крајњој линији то доводи до доношења одлука које нису базиране на комплетним и прецизним информацијама.

Адекватно успостављена буџетска инфраструктура једна је од кључних претпоставки за ефикасно управљање процесом имплементације Агенде 2030. Наиме, успешно планирање и извештавање о извршеним финансијским средствима су основа за праћење имплементације Агенде 2030. Државе морају да узму у обзир низ финансијских механизма доступних за спровођење Агенде 2030 и да трансформишу националне буџетске процесе како би подржале природу ЦОР засновану на резултатима.⁸⁰

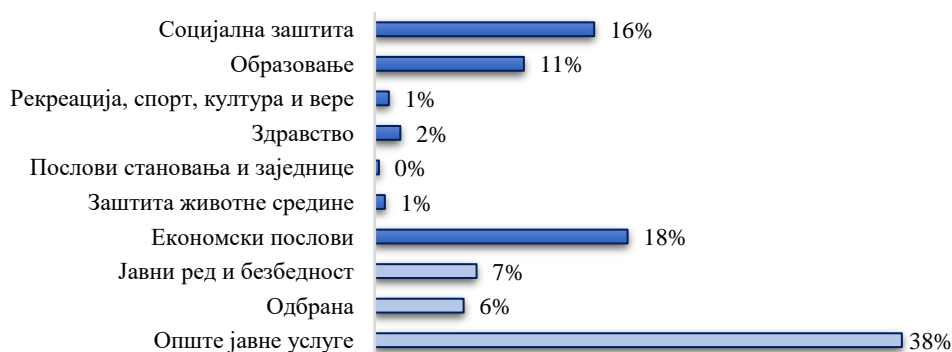
На националном и локалном нивоу потребни су значајни нови капацитети за прикупљање података, праћење и спровођење начела по коме „нико не сме бити изостављен“. Оваква изградња капацитета ће помоћи Србији да настави са увођењем ЦОР у национални буџет. MAPS мисија Уједињених нација у Србији 2018. утврдила је

⁸⁰ IDI Смернице за ревизију припремљености за спровођење ЦОР, стр. 26

да се 47% расхода из националног буџета може повезати са неким од Циљева одрживог развоја.⁸¹

Дијаграм број 2: Структура буџетских средстава по функционалној класификацији за 2022. годину

Извор: ДРИ према Закону о буџету за 2022. годину

Као што је приказано у графичком приказу, расходи и издаци су у Закону о буџету РС за 2022. годину планирани, између осталог, и у складу са прописаном функционалном класификацијом. Један део расхода и издатака (49%) може се довести у везу са неком од компоненти Агенде 2030 (социјална, еколошка и економска). Међутим, директна веза са ЦОР у буџету не постоји.

Средњорочно планирање

Средњорочни план се дефинише као свеобухватан плански документ који корисници буџетских средстава доносе за период од три године и који омогућава повезивање јавних политика са средњорочним оквиром расхода. Средњорочни план се израђује на основу важећих докумената јавних политика, уз уважавање приоритетних циљева Владе, расположивих капацитета и ресурса, као и промена фактичке ситуације у односу на време када су ти документи јавних политика донети.⁸²

Финансијски план институције обухвата све трошкове институције (укључујући трошкове обављања редовних послова), груписане у буџетске програме. Из средњорочног плана се у финансијски план (програмски буџет институције) преузима процена трошкова за мере и активности за спровођење мера и активности утврђених у документима јавних политика које ће се спроводити у наредне три године. Ресурси за спровођење мера и активности разрађених у средњорочном плану алоцирају се у оквиру одговарајућих буџетских програма, програмских активности и пројеката.⁸³

У циљу обезбеђивања практичних упутстава за израду средњорочних планова на ефикасан и ефективан начин, РСЈП је издао Приручник за израду средњорочног плана.

У 2022. години укупно 22 институције усвојиле су и објавиле своје средњорочне планове за период 2022–2024. године, што представља испуњење од 100% показатеља на нивоу мере која се односи на унапређење средњорочног планирања.⁸⁴

Дакле, средњорочни план представља кључни механизам у процесу имплементације ЦОР, којим се повезују дефинисани приоритети развоја са коначном алокацијом ресурса у буџету. Њиме се детаљно планирају активности, мере и

⁸¹ Оквир сарадње УН за одрживи развој са РС 2021–2025, стр. 12

⁸² Чл. 25 и 26 Закона о планском систему РС

⁸³ Приручник за израду средњорочног плана, РСЈП, фебруар 2020, стр. 8

⁸⁴ Извештај о реализацији Програма реформе управљања јавним финансијама 2021–2025 за 2022. годину, Министарство финансија, април 2023. године, стр. 21

финансијски ресурси у наредне три године, ради стављања циљева јавних политика у контекст институционалних одговорности.

Слика број 6: Плански систем

Извор: Приручник за израду средњорочног плана, Републички секретаријат за јавне политике, фебруар 2020, страна 10

Програмско буџетирање

У Републици Србији је 2015. године уведен систем програмског буџетирања.⁸⁵ Програмским буџетирањем је омогућено боље управљање учинком јавне управе, већа одговорност корисника буџета, успостављање снажнијих веза између годишњег буџета, утврђивање приоритетних расхода и издатака и спровођење јавних политика, као и већа транспарентност потрошње.⁸⁶

Програмско буџетирање представља систем у коме се додела средстава базира на учинку, односно резултатима институција, док уједно даје одговоре на питања – шта су њихови краткорочни и дугорочни циљеви и колико кошта њихово постизање. Додатно, повезивање докумената јавних политика са програмским буџетом, путем средњорочних планова, омогућава праћење трошкова спровођења и, као најважније, праћење исхода и ефеката јавних политика.⁸⁷

Програмом реформе управљања јавним финансијама за период 2021–2025. године дефинисане су жељене промене и то да је у области буџетског планирања, неопходан даљи напредак у процесу јачања програмског буџетирања кроз јачање елемента који су

⁸⁵ Члан 112 Закона о буџетском систему („Службени гласник РС“, бр. 54/09, 73/10, 101/10, 101/11, 93/12, 62/13, 63/13 – испр, 108/13, 142/14, 68/15 – др. закон, 103/15, 99/16, 113/17, 95/18, 31/19, 72/19, 149/20, 118/21, 118/21 – др. закон и 138/22)

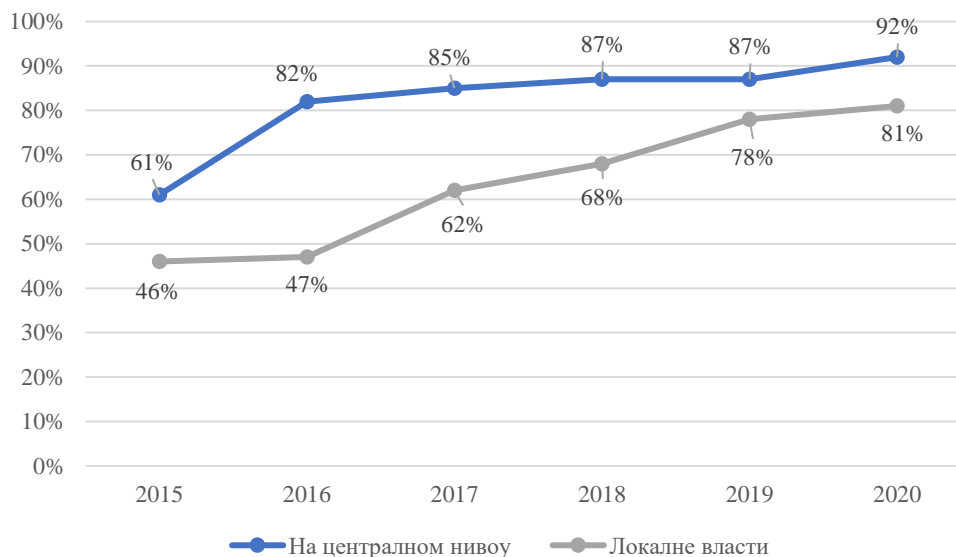
⁸⁶ Програм реформе управљања јавним финансијама за период 2021–2025. године („Службени гласник РС“, број 70/21), стр. 13

⁸⁷ Исто, стр. 24

у вези са учинком⁸⁸. У циљу праћења напретка процеса програмског буџетирања, успостављен је показатељ учинка – Процент усклађености програмских структура буџетских корисника са Смерницама за израду програмског буџета. Циљ је да та усклађеност достигне 100%.

Дијаграм број 3: Усклађеност програмских структура буџетских корисника са Смерницама за израду програмског буџета

Извор: Извештаји о спровођењу Програма реформе управљања јавним финансијама 2016–2020, Министарство финансија

У наставку је пример имплементације циљева из секторске стратегије у буџет, тј. могућност повезивања ЦОР са конкретним финансијским средствима за њихову реализацију, на нивоу секторских стратегија.

Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године⁸⁹
 Веза са Агендом 2030: ЦОР 4 – „Квалитетно образовање: обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења“.⁹⁰

Стратегијом су таргетирани следећи ЦОР⁹¹: ЦОР 1 – Свет без сиромаштва, ЦОР 4 – Квалитетно образовање и ЦОР 8 – Достојанствен рад и економски раст.

Акционим планом⁹² су одређене циљане вредности показатеља у 2023. години и то, за стопу завршавања основне школе од 98% и за стопу завршавања средње школе од 92%. Такође, разрађени су и посебни циљеви, као и мере и активности за њихову реализацију.

Средњорочним планом⁹³ су циљеви, потциљеви и показатељи из Стратегије и Акционог плана разрађени, односно разрађене су мере и активности за постизање циљева.

⁸⁸ Исто, стр. 18

⁸⁹ „Службени гласник РС“, број 63/21

⁹⁰ Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године, стр. 14

⁹¹ „Мапа докумената јавних политика Републике Србије“, <https://rsjp.gov.rs/cir/sema-jp-mapa/>

⁹² Акциони план за период од 2021. до 2023. године, за спровођење Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године, стр. 1

⁹³ Средњорочни план Министарства просвете, науке и технолошког развоја од 2022. до 2024. године, јануар 2022. године

Табела број 4: Упоредни преглед финансијских средстава из Средњорочног плана и плана и Финансијским планом Министарства просвете (у хиљадама динара)

Активност	Веза са програмским буџетом	Износ
1.1.2.18. Оснаживање капацитета ОВУ за планирање, остваривање и вредновање наставе и других облика образовно-васпитног рада у складу са реформом образовања	2003/ ПА 0009	5.000
1.4.1.6. Развијање и остваривање обуке намењене подизању компетентности наставника и стручних сарадника у школама за препознавање ученика изузетних способности у оквиру редовне наставе и редовних школских активности без стереотипа, предрасуда и дискриминације у односу на родна или друга лична својства укључујући и припадност осетљивим друштвеним групама	2003/ ПА 0009	5.000
Укупно:		10.000

Законом о буџету Републике Србије за 2023. годину⁹⁴, у Посебном делу (члан 8), на разделу 26 – Министарство просвете, програм 2003 – Основно образовање, пројектна активност 0009 – Стручно усавршавање запослених у предшколским установама и основним школама, планирана су средства у износу од 10 милиона динара.

Међутим, неусклађеност планског оквира један је од узрока због којих се циљеви политика не подударају у довољној мери са циљевима буџетских програма у програмском буџету РС. Иако су расходи у буџету РС структурирани по програмској класификацији, веза са стратешким планирањем и приоритетима утврђеним у Програму Владе остаје слаба. Обим деловања утврђен у документима јавних политика и степен амбициозности изражен у њима често су неутемељени. Затим, и даље се доносе документи јавних политика без адекватне процене финансијских капацитета за њихово спровођење. Средњорочно планирање, које треба да обезбеди непосредну везу између докумената јавних политика и буџета, још увек није у потпуности адекватно. У 61% докумената јавних политика утврђени су само извори финансирања, док њих 28% има утврђена и средства за остварење циљева.⁹⁵

Буџетирање за Циљеве одрживог развоја – Усклађивање националних буџета са Циљевима одрживог развоја

Програм Уједињених нација за развој (УНДП) је маја 2021. године издао Смернице Буџетирање за Циљеве одрживог развоја – Усклађивање националних буџета са ЦОР⁹⁶. Разлог за издавање ових Смерница је у све већем фокусу на осигуравању ефикасне интеграције ЦОР у национални буџет. Смернице препоручују кораке који би се могли предузети у процесу усклађивања националних буџета са ЦОР. Као кључни корак се наводи дизајнирање буџетског модела који најбоље одговара земљи. У ту сврху је дата својеврсна матрица, која служи за избор одговарајућег модела.⁹⁷

У оквиру питања – шта је покривено буџетом за ЦОР, према овој матрици у РС су испуњени минимални захтеви, а то је да су поједини ЦОР и индикатори ЦОР усклађени према приоритетима Владе. У напреднијем моделу, информације о свеобухватним ЦОР (нпр. сиромаштво, климатске промене, биодиверзитет, родна равноправност) допуњују

⁹⁴ „Службени гласник РС“, број 138/22

⁹⁵ Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом са акционим планом за период 2021 – 2025, стр. 15

⁹⁶ [UNDP Budgeting for the SDGs - Guidebook Nov 2020.pdf](#)

⁹⁷ Budgeting for the Sustainable Development Goals - Aligning domestic budgets with the SDGs - Guidebook (2020), UNDP, 3. мај 2021. године, стр. 18

постојећу функционалну класификацију. Као резултат, потпуне информације о ЦОР су доступне или преко постојећих класификација или помоћу допунског обележавања расхода у вези са ЦОР (ако ови системи нису обједињени, онда је тачност и ажурност информација упитна), зато је пракса обележавања расхода који су у вези са ЦОР неопходна. На пример, у Србији је успостављено родно одговорно буџетирање, па Министарство финансија израђује планове увођења родно одговорног буџетирања у поступак припреме и доношења буџета Републике Србије од 2017. године⁹⁸.

Табела број 5: Матрица за идентификовање жељеног модела буџетске инфраструктуре

Min (захтева мање напредан систем)	Mid (средње напредан систем)	Max (захтева напредан систем)
Питање 1: ЗАШТО? (Зашто је земљи потребан буџет за ЦОР и ко су његови примарни корисници?)		
Ограничен број корисника (Кабинет, Министарство финансија и/или Савет ЦОР/ радна група)	Већина домаћих заинтересованих страна, укључујући парламент, ДРИ, НВО, итд., учествује у планирању буџета, извештавању и одговорности за ЦОР	Све домаће заинтересоване стране, плус међународни актери (нпр. за ДНИ, упоредиви подаци за различите земље, итд.)
Питање 2: КО? (Ко су главни одговорни органи за функционисање буџета за ЦОР?)		
Централизовано, нпр. централна јединица одговорна за финансирање циљева одрживог развоја (нпр. Министарство финансија)	Централизована, плус поједина ресорна министарства релевантна за одабране приоритетне ЦОР	Децентрализовано: све примарне буџетске организације (ресорна министарства) и друге кључне заинтересоване стране
Питање 3: ШТА? (Шта је покривено буџетом за ЦОР?)		
Поједини ЦОР и ЦОР индикатори (према приоритетима Владе)	Информације о свеобухватним ЦОР (нпр. сиромаштво, климатске промене, биодиверзитет, родна равноправност) допуњују постојећу функционалну класификацију. Као резултат, потпуне информације о ЦОР су доступне или преко постојећих класификација или помоћу допунског обележавања расхода у вези са ЦОР.	Потпуна покривеност ЦОР: Сви ЦОР и индикатори се експлицитно одражавају у буџетима и саставни су део буџетског информационог система.
Питање 4: КАД? (Када се у буџетском циклусу користе информације о ЦОР?)		
На крају процеса буџетирања – презентовање информација у вези са ЦОР у завршним буџетским документима (након доношења одлука о буџету): Буџет за ЦОР се првенствено користи у информативне сврхе	У току процеса буџетирања: може имати ограничен утицај на неке критичне буџетске одлуке, али не на системској основи	Пре или на самом почетку процеса буџетирања, а затим током остатка буџетског циклуса (нпр. у фази стратешког планирања или у фази средњорочног планирања)

⁹⁸ [План увођења родно одговорног буџетирања у поступак припреме и доношења буџета Републике Србије за 2022. годину \(mfin.gov.rs\)](http://mfin.gov.rs)

Питање 5: КАКО? (Како су пословни процеси управљања јавним финансијама прилагођени буџету са ЦОР?)

Основни/ручни процеси о релевантности ЦОР за одређене случајеве, нпр. Контролна листа релевантности ЦОР за поједине предлоге финансијских планова, у циљу подршке у доношењу буџетских одлука. Дубина анализе може бити основна јер буџетске линије нису мапирани са циљевима одрживог развоја. Ову опцију је лако применити у било којој земљи	Урађено је мапирање буџетских линија са ЦОР. ЦОР информације се користе и у фази формулације буџета и у фази извештавања о буџету, али процес је ad hoc, тако да постоје ризици квалитета и благовремености информација	ЦОР информације су интегрисане у контни план или ФМИС, тако да се информације о вези са ЦОР достављају доносиоцима буџетских одлука пре доношења буџетских одлука (или у било које друго време потребно током буџетског циклуса). Такође, извештавање се врши аутоматски, као део извештаја који је израдио ФМИС
---	--	--

Извор: ДРИ према *Budgeting for the Sustainable Development Goals - Aligning domestic budgets with the SDGs - Guidebook (2020)*, UNDP

Пример добре праксе: Обележавање „зелених“ расхода

Зелена агенда за Западни Балкан је стратегија регионалног развоја која има за циљ да одговори на изазове климатских промена и зелене транзиције и да помогне земљама Западног Балкана да ускладе прописе о животној средини са европским стандардима и нормама.⁹⁹ Лидери западног Балкана су 10. новембра 2020. године у Софији, на Самиту западног Балкана, усвојили Декларацију о Зеленој агенди за Западни Балкан¹⁰⁰.

Зелена агенда се односи на деловање у области пет стубова: Клима, енергетика, мобилност; Циркуларна економија; Смањење загађења; Одржива пољоприврада и прехранбена производња; Биодиверзитет. С тим у вези, Зелена агенда се налази на важном месту у Програму Владе Републике Србије од 25. октобра 2022. године.¹⁰¹

Табела број 6: Планирана средства за пројекат Зелена агенда у Министарству за заштиту животне средине (у милијардама динара)

Закон о буџету РС	Програм 0407	Број пројеката	Износ
2022.	Зелена агенда	4	6,38
2023.	Зелена агенда	6	5,26

Како би успоставила праксу обележавања „зелених“ расхода у буџету, Влада РС је донела Одлуку о образовању Међуресорне радне групе за реформу јавних финансија ради остваривања циљева „зелене агенде“¹⁰², која је успостављена са циљем увођења и унапређења оквира и праксе у склопу управљања јавним финансијама које ће осигурати реализацију циљева „зелене агенде“. Радном групом председава Министарство финансија, док је копредседавајући представник Министарства заштите животне средине, а између осталих, представника има и МЕИ.

Увођење праксе обележавања „зелених расхода“ обезбедиће се израдом и усвајањем методологије, чијом ће се применом у пракси осигурати да „зелени расходи“ буду видљивији, њихова реализација ће се додатно унапредити и омогућиће се

⁹⁹ <https://www.undp.org/sr/serbia/projects/eu-za-zelenu-agendu-u-srbiji>

¹⁰⁰ https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/2020/deklaracija-iz-sofije-o-zelenoj-agendi-za-zapadni-balkan-srp.pdf

¹⁰¹ https://media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/ana-brnabic-ekspeze-1022_cyr.pdf

¹⁰² „Службени гласник РС“, бр. 69/22 и 144/22

адекватније извештавање о извршењу буџета и из угла „зелених циљева“. Уз то, Министарство финансија је у Упутству за припрему буџета¹⁰³ дало смернице буџетским корисницима да је, између осталих прилога, потребно попунити и прилог 10 – Зелени пројекти.¹⁰⁴

Одговорна лица МЕИ су навела да би израда потенцијалне методологије или дефинисање приступа који би осигурао већу видљивост, тј. препознатљивост циљева којима се уједно доприноси и ЦОР, била пожељна мера. Овом мером би се осигурала и већа ефективност у осигурању њиховог финансирања, али и каснијег праћења уложених националних средстава за њихову реализацију.

Препоручујемо одговорним лицима Републичког секретаријата за јавне политике да иницирају успостављање праксе обележавања расхода и издатака који су повезани са Циљевима одрживог развоја, у циљу веће транспарентности.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР У КОНТЕКСТУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ АГЕНДЕ 2030

ЗАКЉУЧАК 2: У Србији је успостављен институционални оквир за имплементацију Агенде 2030, уз укључивање бројних развојних партнера. Међутим, од 2020. године недостаје континуирана координација активности државних органа и осталих заинтересованих страна

Смернице за успостављање институционалних и координационих механизма за имплементацију ЦОР дају информације о томе како су земље прилагодиле своје постојеће институционалне и координационе оквире или успоставиле нове, у циљу имплементације ЦОР, као и како се одговорност распоређује између различитих нивоа власти (националне, поднационалне и локалне) за кохерентну имплементацију Агенде 2030.

Институционална координација захтева међусекторску синергију кроз координацију између министарстава, како би се осигурало да постојеће развојне стратегије земље, планови или мапе пута буду усклађени са ЦОР и да раде на кохерентности између различитих оквира планирања.¹⁰⁵

Циљ ревизије је био да испитамо да ли успостављени институционални оквир и координациони механизми обезбеђују ефективну имплементацију Агенде 2030. У оквиру овог питања, испитивали смо:

- Да ли је успостављена институционална одговорност за ефикасно управљање и координацију Агенде 2030 са јасно утврђеним надлежностима?

¹⁰³ Упутство за припрему буџета РС за 2022. годину и пројекција за 2023. и 2024. годину, Министарство финансија

¹⁰⁴ Зелени пројекти односе се на: обновљиву енергију, енергетску ефикасност, контролу и превенцију загађења, еколошки одрживо становање и коришћење земљишта, очување биодиверзитета, чист транспорт/превоз, одрживо управљање водом и отпадним водама, адаптацију на климатске промене, еко ефикасни и/или производи настали из циркуларне економије, технологије производње и процеса, зелене зграде

¹⁰⁵ Institutional and coordination mechanisms – Guidance Note on Facilitating integration and Coherence for SDG Implementation, UNDP, 2017, стр. 13

- Да ли постоји фрагментација, преклапање или дуплирање надлежности органа у вези са Агендом 2030?
- Да ли су надлежни органи идентификовали могућности за сарадњу и партнерство за стицање ресурса и капацитета неопходних за имплементацију Агенде 2030?

Закључак је заснован на налазима који су изложени у наставку.

Налаз 2.1: Институционалном оквиру за спровођење Агенде 2030 недостаје јасна додела одговорности за координацију целокупног процеса националног остваривања Агенде 2030 и достизања њених Циљева одрживог развоја

Усвајањем Агенде 2030, Република Србија је прихватила да развије институционалне механизме за њено спровођење.

До 2020. године, координисање активности свих надлежних министарстава и праћење спровођења Агенде 2030 вршила је Међуресорна радна група за спровођење Агенде 2030, али је координација ових активности у претходне три године изостала, зато што након 2020. године Влада Републике Србије није формирала нову радну групу, нити је успоставила други координациони механизам за имплементацију Агенде 2030.

Недостатак вертикалне и хоризонталне координације свих актера успорио је и учинио неефективним ток имплементације Агенде 2030.

У Добровољном националном извештају Републике Србије о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој, који је представљен у Уједињеним нацијама 2019. године, наведено је да је у Републици Србији успостављен институционално мрежно интегрисан механизам спровођења Агенде 2030.¹⁰⁶

Међуресорна радна група за спровођење Агенде 2030 – координационо тело

Целокупни процес националног остваривања Агенде 2030 и достизања њених ЦОР креирањем и реализацијом кохерентне политике Владе координирала је Међуресорна радна група за спровођење Агенде УН о одрживом развоју до 2030. године (МРРГ) као „владино хаб институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења“¹⁰⁷. Формирана је Одлуком Владе РС, донетом 30. децембра 2015. године¹⁰⁸. Радом МРРГ, председавала је и координирала министарка без портфеља задужена за демографију и популациону политику, а чинили су је посебно именовани представници 26 релевантних ресорних министарстава, владиних канцеларија и агенција за праћење и координацију активности. Задаци МРРГ утврђени одлуком о њеном оснивању су:

- праћење спровођења Агенде 2030 у сарадњи са надлежним министарствима;
- координисање и обједињавање ставова и активности свих надлежних министарстава поводом Агенде 2030;
- предлагање процеса усвајања националне стратегије одрживог развоја и начина њеног финансирања, којом би се објединиле све појединачне стратегије и хармонизовало остварење циљева Агенде 2030 са условима које Република Србија

¹⁰⁶ Добровољни национални извештај РС о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој, 2019. година, стр. 32-34

¹⁰⁷ Исто, стр. 32

¹⁰⁸ Одлука о образовању Међуресорне радне групе за спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године („Службени гласник РС“, бр. 113/15, 67/17, 95/17, 120/17, 104/18, 8/19)

треба да оствари како би испунила своје друге међународне обавезе и успешно привела крају приступне преговоре са Европском унијом;

- предлагање основа за статистичко праћење циљева и домета;
- припремање периодичних извештаја о спровођењу Агенде 2030;
- континуирано информисање Сталног координатора Уједињених нација у Републици Србији и система Уједињених нација о резултатима рада Радне групе и спровођењу циљева и домета Агенде 2030, преко Министарства спољних послова.

Стручне и административно-техничке послове за потребе Радне групе обављали су Министарство спољних послова и Кабинет министра без портфеља задуженог за демографију и популациону политику до 2020. године.

У надлежности Министарства спољних послова је представљање спољно-политичких приоритета РС на међународном плану. Један од приоритета Владе РС представља и питање одрживог развоја и имплементације Агенде 2030. Министарство истиче да је спровођење планираних активности из Агенде 2030 омела пандемија ковид 19, два изборна процеса у оквиру којих је дужи временски период Влада РС радила у техничком капацитету, као и то што се у периоду од 2020. године МРПГ није састајала, односно, да није завршен процес именовања новог састава МРПГ.¹⁰⁹

Међуресорна радна група за спровођење Агенде 2030 одржала је седам седница од свог оснивања. Када је МРПГ престала да функционише, председница радне групе је наставила да обавља задужења у погледу спровођења Агенде 2030 у Влади РС, у својству специјалне саветнице Владе РС за Агенду 2030. Од 2020. године при Кабинету првог потпредседника Владе и у саветничкој функцији председнице Владе одвијају се активности у вези са имплементацијом Агенде 2030, а радна група није формирана.

У одговору на захтев за доставу података, бивша председница МРПГ је, као један од највећих проблема и изазова у вези са имплементацијом и спровођењем Агенде 2030, навела недостатак институционализованих облика координације над радом у вези са Агендом 2030.

У фази планирања ревизије, прикупили смо податке и информације од: 25 министарстава, РСЈП, РЗС, СКГО и специјалне саветнице Владе РС за Агенду 2030 .

У одговорима на упитник, 12 од 29 заинтересованих страна као главни проблем у имплементацији Агенде 2030 навело је непостојање координационог тела за праћење спровођења Агенде 2030 на државном нивоу, односно непостојање формалног задужења одређеног тела или институције за праћење имплементације Агенде 2030.

*Независни надзорни хаб*¹¹⁰ институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења чине Заштитник грађана/Омбудсман Србије, Повереник за заштиту равноправности, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности и Државна ревизорска институција.

У новембру 2019. године, ДРИ је на радном састанку под називом „Врховне ревизорске институције и Циљеви одрживог развоја“ представила појединачне извештаје о ревизијама сврсисходности који су повезани са ЦОР.¹¹¹

Парламентарни хаб институционалног мрежно интегрисаног механизма националног спровођења Агенде 2030 јесте Фокус група Народне скупштине РС за развој контролних механизма за процес имплементације и надзора над спровођењем ЦОР, док

¹⁰⁹ Исто, тачка 12

¹¹⁰ Добровољни национални извештај РС, 2019, стр. 33

¹¹¹ [Ревизија Циљева одрживог развоја користи грађанима \(dri.rs\)](https://dri.rs)

је носилац активности Народне скупштине Републике Србије у постизању ЦОР њена Стална делегација у Интерпарламентарној унији.¹¹²

Фокус група Народне скупштине, као један од неформалних видова усредсређених интересовања народних посланика, образована је септембра 2017. године. Покренуло ју је 13 посланика из различитих посланичких група и радних тела, потпредседници Народне скупштине, председници одбора, генерални секретар Народне Скупштине и секретар делегације Интерпарламентарне уније. Њихово умрежено деловање потекло је из заинтересованости за развој механизма контроле процеса имплементације ЦОР у Републици Србији¹¹³.

У организацији Одбора за спољне послове, у Дому Народне скупштине, новембра 2017. године, одржано је јавно слушање на тему „Спровођење циљева одрживог развоја: улога Народне скупштине“ које је организовано у сарадњи са Фокус групом за развој механизма процеса имплементације ЦОР Народне скупштине и UNDP. Учествовали су представници државних институција (чланови Међуресорне радне групе о Агенди 2030), представници међународних организација, организације цивилног друштва и представници пословног сектора и социјалних партнера. Даље, на јавном слушању које је одржано јуна 2019. године, представљен је први Добровољни национални извештај о спровођењу ЦОР. Између осталог, председник Фокус групе је истакао да ће за наредни сазив предложити да се формира одбор за одрживи развој (није формиран ни у једном од наредних сазива до 2022. године). Такође, Фокус група је на састанку новембра 2021. године разматрала Нацрт резолуције о посвећености постизању ЦОР у УН, који је прослеђен на консултације Влади РС и свим посланичким групама Народне скупштине.¹¹⁴

Хаб локалних заједница. Важан аспект имплементације Агенде 2030 представља и „локализација“ ЦОР, односно интегрисање циљева у локалне политике. У овом процесу важну улогу има СКГО, која координира активностима локалних самоуправа усмерених у овом правцу. Уз СКГО у спровођење Агенде 2030 укључиле су се и друге организације цивилног друштва у различите иницијативе на националном и локалном нивоу¹¹⁵.

Локалне самоуправе играју кључну улогу у унапређењу одрживог развоја. Док је важно да националне владе поставе циљеве на нивоу земље и мандате за њихову подршку, поднационалне и локалне самоуправе су често одговорне за спровођење на терену. Из тог разлога, свака координација, савет или комитет који се оснива и има задатак да развије националну визију и стратегију за ЦОР треба да обухвате све нивое власти – национални и поднационални/локални. Такав савет или комисија мора обезбедити неопходно средство за вертикалну и хоризонталну координацију, успостављање вертикалних односа између тела са више заинтересованих страна и влада на националном, поднационалном и локалном нивоу.¹¹⁶

Такође, у смерницама и препорукама често се истиче неопходност сарадње са цивилним сектором и другим представницима заинтересованих страна, који би требало да буду у великој мери укључени у процес постављања и праћења постизања ЦОР. Стална конференција градова и општина је била укључена у рад МРРГ, а као национална асоцијација локалних самоуправа дала је свој допринос у изради првог ДНИ и у свом раду посвећује дужну пажњу пре свега локализацији ЦОР и другим аспектима сарадње

¹¹² Исто

¹¹³ Добровољни национални извештај РС о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој, 2019, стр. 33

¹¹⁴ [Народна скупштина Републике Србије | Активности Народне скупштине \(parliament.gov.rs\)](http://narodna.sкупштина.републике.србије/АктивностиНароднеСкупштине(parliament.gov.rs)), приступ: 29. мај 2023. године

¹¹⁵ Извештај о напретку у остваривању ЦОР до 2030. године у РС, РЗС, децембар 2020

¹¹⁶ Institutional and coordination mechanisms – Guidance Note on Facilitating integration and Coherence for SDG Implementation, UNDP, 2017, стр. 15

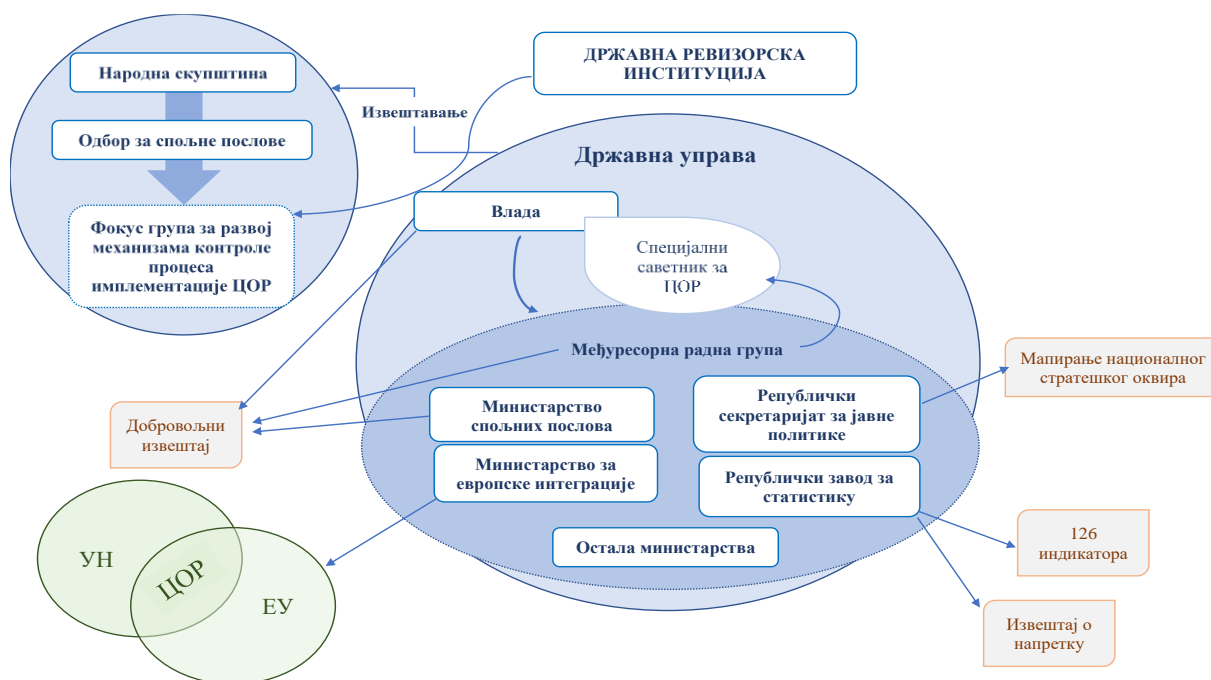
и промоције у вези са Агендом 2030. Међутим, Хаб локалних заједница, на који се реферише у ДНИ, није формално озваничен.

Републички завод за статистику. Праћење напретка у остваривању ЦОР важан је аспект имплементације Агенде 2030. Потребна је јака сарадња и координација да би се ефикасно пратио напредак у остваривању ЦОР. У већини земаља, наводи се у Смерницама UNDP, ово би захтевало блиску координацију између националног завода за статистику, других произвођача података у оквиру националног статистичког система (као што су ресорна министарства) и министарства за планирање или специјализована именована агенција задужена за руковођење спровођењем националне стратегије развоја.¹¹⁷

Важну улогу у праћењу достигнућа у вези са ЦОР има РЗС, који је поставио интернет платформу на којој се за сада може пратити 128 од 248 индикатора за праћење ЦОР¹¹⁸ (детаљније у оквиру трећег одељка – Праћење и извештавање о напретку у спровођењу Агенде 2030).

У фази планирања ревизије, испитивали смо да ли постоји фрагментација, преклапање или дуплирање надлежности органа у вези са Агендом 2030. У ту сврху, израдили смо мапу заинтересованих страна и матрицу расподеле одговорности (RACI анализа). Резултати анализе указују на то да недостаје јасна додела одговорности за координацију свих актера и њихових активности у имплементацији Агенде 2030, имајући у виду комплексност подручја које покрива 17 ЦОР. Кључне одговорности Влада РС доделила је МРРГ, која је била активна до 2020. године, а после чега није успоставила координациони механизам за имплементацију Агенде 2030.

Слика број 7: Институционални оквир за спровођење Агенде 2030

Такође, испитивали смо да ли министарства у својим организационим структурама имају јединицу која је директно ангажована у погледу ЦОР, а према одговорима 25 министарстава, резултат анкете је да:

¹¹⁷ Institutional and coordination mechanisms – Guidance Note on Facilitating integration and Coherence for SDG Implementation, UNDP, 2017, стр. 23

¹¹⁸ Почетна » | ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА (indikatori.rs), приступ 29. мај 2023. године

- У оквиру организационе структуре 16 министарстава, постоје поједини сектори/групе или извршилачка радна места која се у оквиру послова које обављају баве и ЦОР;
- Девет министарстава је навело да не обавља послове у вези са ЦОР.

Треба напоменути да министарства немају законску обавезу да оформе организациону јединицу или одреде извршилачко радно место за ове потребе и да тренутно не постоји јасно дефинисана надлежност ни за једно министарство да на националном нивоу преузме ову међународну обавезу, а да се са овим активностима најближе повезује делокруг рада два министарства: Министарство за европске интеграције и Министарство спољних послова, која за ове сврхе имају оформљене организационе јединице. Ова анализа указује на неуједначеност у активностима различитих министарстава у погледу ЦОР и имплементације Агенде 2030, због чега постоји потреба за координационим механизмом.

У МЕИ је 2021. године оформљена Група за ЦОР и Агенду 2030 за одрживи развој спровођењем политике европских интеграција. Истовремено, у надлежности МСП је представљање спољно-политичких приоритета РС на међународном плану. Један од приоритета Владе РС представља и питање одрживог развоја и имплементације Агенде 2030. Министарство спољних послова истиче да је спровођење планираних активности из Агенде 2030 омела пандемија и два изборна процеса, у оквиру којих је дужи временски период Влада РС радила у техничком капацитету, као и да се у периоду од 2020. године МРРГ није састајала, односно, да није завршен процес именовања новог састава МРРГ.

Препоручујемо одговорним лицима Министарства спољних послова да иницирају у Влади Републике Србије формирање нове Међуресорне радне групе за спровођење Агенде УН о одрживом развоју до 2030. године, односно, другог радног тела којим би се подржала међусекторска сарадња и координација, која је кључна с обзиром на мултисекторску природу Агенде 2030.

Налаз 2.2: Србија је остварила сарадњу са великим бројем партнера како би се мобилисали расположиви ресурси за изградњу капацитета, а самим тим и за реализацију Циљева одрживог развоја, али је потребно ефективније управљати подацима о развојној помоћи

Република Србија, као земља корисница развојне помоћи, остварила је сарадњу са великим бројем партнера како би се мобилисали расположиви ресурси за изградњу капацитета, а самим тим и за реализацију Циљева одрживог развоја. Координација података о развојној помоћи, у циљу планирања, програмирања, праћења и извештавања о развојној помоћи, као и веза са Циљевима одрживог развоја, од великог су значаја.

Министарство за европске интеграције је 2019. године покренуло пројекат успостављања интегрисаног информационог система – ISDACON за координацију развојне помоћи. Један од задатака овог система је успостављање везе између развојне помоћи и Циљева одрживог развоја.

Међутим, ова веза није успостављена, зато што информациони систем није у потпуности у функцији, иако је коначно развијен и тестиран систем био спреман за продукциону употребу 2021. године.

Услед тога постоји ризик од неефикасног и неекономичног коришћења развојне помоћи за реализацију Циљева одрживог развоја.

Партнерства за имплементацију Агенде 2030

С обзиром на то да су средства од пресудне важности за имплементацију Агенде 2030, формиран је посебан ЦОР 17: Партнерством до циљева. Обим и амбициозност Агенде 2030 намећу укључивање бројних партнера као што су национални парламенти, регионалне и локалне власти, академска заједница, цивилно друштво и приватни сектор како би се мобилисали сви расположиви ресурси неопходни за остварење свих 17 ЦОР.¹¹⁹

У Републици Србији, 20 агенција, фондова и програма раде заједно кроз имплементацију Оквир за сарадњу УН са РС за одрживи развој¹²⁰, како би подржали бржи напредак приоритета државног развоја, у складу са Агендом 2030 и процесима реформе, у складу са смерницама ЕУ.¹²¹ Развојни систем УН може да пружи свеобухватно, контекстуализовано знање и успостављене везе са широким спектром заинтересованих страна, укључујући међународне развојне partnere и финансијске институције, као што су Европска банка за обнову и развој, Међународна финансијска корпорација, Међународни монетарни фонд и Светска банка. Оваква већ успостављена партнерства имају већи домет и утицај.

Важан оквир за мобилизацију ресурса у циљу рада на развојним изазовима и реформама које проистичу из недовршеног посла на реализацији миленијумских циљева, представља партнерство са ЕУ, доступност инструмената предприступне помоћи (IPA), као и развојни оквир УНДАФ 2016–2020, а затим и Оквир сарадње УН за одрживи развој са РС 2021–2025.

Европска унија била је један од кључних покретача у формулисању Агенде 2030 и један је од лидера у њеном остваривању. Документом „Будући кораци за одрживу европску будућност“ (2016) потврдила је да Агенда 2030 са својим циљевима представља срж европских вредности, те да ће укључити ЦОР у све своје политике и иницијативе.¹²²

Слика број 8: Веза приоритета са преговарачким кластерима и ЦОР

Извор: Извештај о резултатима УН у Србији – 2021 (2021 Results Report United Nations Serbia) (за три стратешка приоритета УНЦТ у Србији, издвојио је 90,7 милиона долара у 2022. години, од чега је искоришћено 73,1 милион долара)

¹¹⁹ Србија и Агенда 2030 - Мапирање националног стратешког оквира у односу на циљеве одрживог развоја, стр. 50

¹²⁰ Оквир за сарадњу УН са РС за одрживи развој 2021-2025

¹²¹ Циљеви одрживог развоја | Уједињене нације у Србији (un.org), приступ: 15. јун 2023. године

¹²² Исто

Одељење за УН у Сектору за мултилатералну сарадњу Министарства спољних послова, у оквиру континуиране сарадње по свим питањима из оквира УН система, остварује и комуникацију, како са представницима УН агенција у РС тако и са секретаријатима агенција из система УН по питању спровођења активности из Агенде 2030. Министарство је учествовало на међународним и регионалним форумима посвећеним теми ЦОР, укључујући и међународне конференције, самите и друге састанке на високом нивоу у организацији УН.

Један од примера активности у вези са имплементацијом Агенде 2030 представља MAPS мисија која је реализована у септембру 2018. године, у оквиру подршке тима УН процесу интегрисања, о чему говори извештај „Национални развој и Агенда 2030: Подршка политици за подстицање напретка у достизању ЦОР у Србији – промовисање инклузивног и одрживог раста да нико не буде изостављен“.¹²³

Тим УН координише стална координаторка УН и ради по принципима Оквира за сарадњу УН за одрживи развој са Републиком Србијом 2021–2025, потписаним између Владе Републике Србије и Тима УН у Србији. Оквир представља пут ка три стратешка приоритета:

1. Србија користи пун потенцијал зелене, одрживе и инклузивне економије – Повећање прилика за све и управљање ризицима;
2. Добробит, социјална правичност и људски потенцијал налазе се у средишту система, политика и праксе – Свако има једнаке прилике, током целог живота, да оствари свој пун потенцијал;
3. Изградња поверења и узајамне одговорности путем владавине права и поштовањем људских права и обавеза – Подстицање транспарентности, правичности и делотворности.¹²⁴

Тим УН је наручио израду брзе интегрисане процене усклађености између националних развојних политика и оквира европских интеграција на једној страни и Агенде 2030 на другој. На основу ове процене, главни развојни програми и документи ресорних политика се барем делимично поклапају са 121 од 138 релевантних потциљева ЦОР.¹²⁵ Такође, израдио је документ Инструмент за укључивање принципа „да нико не буде изостављен“ (Leave No One Behind – LNOB)¹²⁶ у законска и стратешка документа РС, којим су дефинисане смернице за примену принципа у свим фазама кроз које законски, плански и стратешки документи пролазе.

Влада РС је остала главни пандан УН у спровођењу приоритета Оквира сарадње. Координација је успостављена у Заједничком управном одбору, којим председавају резидентни координатор, МСП и МЕИ. Агенције УН у земљи радиле су са свим нивоима власти – централним, покрајинским и локалним – и са свим другим огранцима државе, укључујући независне надзорне институције, на унапређењу принципијелних захтева ратификованих међународних конвенција и уговора.

¹²³ UN MAPS Mission, *National Development and Agenda 2030: Policy Support for Advancing SDG Progress in Serbia – Promoting Inclusive and Sustainable Growth „Leaving no-one Behind“*, UN MAPS Inter-agency Team Report, Final Report, 15 May 2019. 33 European Commission, *Serbia 2019 Report*, Commission staff Working Document, Accompanying the document Communication

¹²⁴ [The United Nations in Serbia | Ujedinjene nacije u Srbiji](#)

¹²⁵ Србија тренутно нема националну стратегију за утврђивање приоритета у ЦОР – Оквир сарадње УН за одрживи развој са РС 2021-2025 Напредак ка остварењу Агенде 2030 – Заједничка анализа стања у земљи, [okvir-saradnje-un-za-odrzivi-razvoj-srbija-2021-2022.pdf](#), приступ 7. јун 2023. године

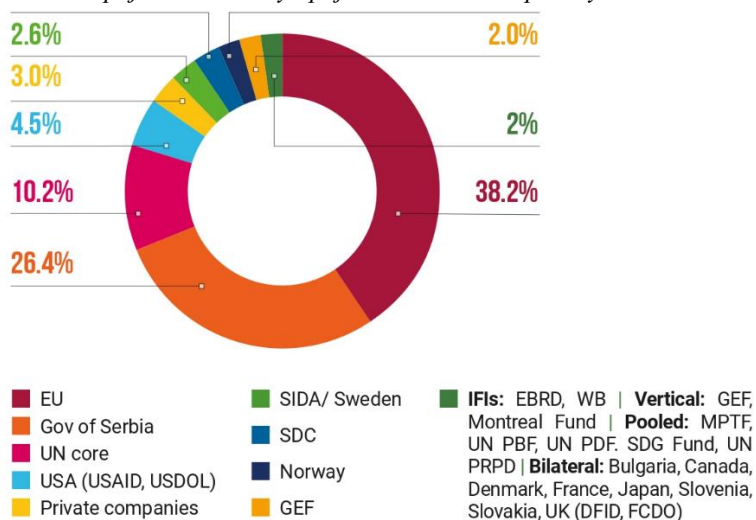
¹²⁶ The Tool For The Introduction Of The „Leave No One Behind“ Principle Into Legislative And Strategic Acts Of The Republic Of Serbia, Београд, 2022. година

Постизање ЦОР које садржи Агенда 2030 представља национални приоритет Србије која улаже максималне напоре како би осигурала стабилну и сигурну будућност, речено је у јануару 2023. године на састанку Заједничког управног одбора за спровођење Оквира сарадње Уједињених нација за одрживи развој са Републиком Србијом 2021–2025.¹²⁷

У последњих 15 година, ЕУ је навећи донатор са реализованим грантовима у износу од преко три милијарде ЕУР, као и највећи кредитор са зајмовима вредним 4,3 милијарде ЕУР.¹²⁸ Европска унија је била један од кључних покретача у формулисању Агенде 2030 и један је од лидера у њеном остваривању. Документом „Будући кораци за одрживу европску будућност“ из 2016. године, потврдила је да Агенда 2030 са својим циљевима представља срж европских вредности, те да ће укључити ЦОР у све своје политике и иницијативе.¹²⁹

Слика број 9: Улагање у пројекте по донаторима у 2022. години

Извор: Годишњи извештај УН у Србији за 2022. годину

Европска унија учествује са 38,2%, а Влада РС са 26,4% у улагањима у пројекте у 2022. години. Све активности у вези са приступањем ЕУ могу се сматрати акцелератором имплементације Агенде 2030. Представници делегације ЕУ, као и амбасада Швајцарске, Немачке, Шведске, Норвешке и њихове агенције, уз представнике Европске банке за обнову и развој и Светске банке, све време дају подршку и учествују у процесима имплементирања Агенде 2030 у Србији на националном и локалном нивоу.

Међу многим билатералним развојним партнерима који су пружили релевантну подршку за спровођење Агенде 2030 је Немачка организација за међународну сарадњу, ГИЗ¹³⁰ која је 2017. године финансијски подржала израду Извештаја РСЈП под називом „Србија и Агенда 2030“, који је резултат мапирања ЦОР у односу на национални стратешки оквир и тематске области преговарачких поглавља у процесу приступања РС ЕУ. Такође, ГИЗ је у оквиру својих пројектних активности подршке реформи јавних

¹²⁷ МЕИ - Чињенице: Агенда 2030 је национални приоритет Србије

¹²⁸ Србија и Агенда 2030 - Мапирање националног стратешког оквира у односу на ЦОР, Европска комисија, Агенда повезивања, новембар 2020, стр. 81

¹²⁹ Србија 2030, Развојни приоритети извештај недржавног сектора, Одрживи развој за све, стр. 15

¹³⁰ Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit - Немачка агенција за међународну сарадњу, пројекат „Реформа јавних финансија-финансирање Агенде 2030“

финансија и материјално допринео сачињавању и првог Добровољног националног извештаја.

Пројекат Реформа јавних финансија – Агенда 2030, коју донира ГИЗ¹³¹, доприноси спровођењу Агенде 2030 како на националном тако и на локалном нивоу. Фокус пројекта је на локализацији Агенде 2030, са циљем да се ојачају капацитети локалних самоуправа и других локалних актера за дефинисање развојних приоритета и спровођење Агенде 2030, на бази мултисекторске сарадње и размене. Кроз овакав приступ подржани су и напори Платформе „Одрживи развој за све“¹³², усмерени ка успостављању широког друштвеног дијалога на локалном нивоу о локалним развојним приоритетима усклађеним са циљевима одрживог развоја.¹³³

Систем за координацију развојне помоћи Републици Србији

За Србију као земљу корисницу међународне развојне помоћи, од виталног је значаја да на најефикаснији и најефективнији начин користи међународну подршку за изградњу капацитета за израду и имплементацију националних планова, укључујући и ЦОР.¹³⁴ Из тих разлога смо испитивали у којој мери постоји ефективна координација података о развојној помоћи којом се истовремено имплементира Агенда 2030 у циљу ефикасног и економичног коришћења средстава која се обезбеђују из партнерстава.

Министарство за европске интеграције је 2017. године¹³⁵ преузело вођење и координацију приступног процеса ЕУ кроз координацију и управљање законским реформама и свеукупну координацију међународних фондова стављених на располагање Републици Србији.

Развојна помоћ је прилично фрагментирана, са много донатора који раде у складу са сопственим процедурама одобравања, одабира пројеката и њихове имплементације. Зато је неопходно усмеравање свих извора финансирања и њиховог организовања на једном месту, како би се избегло дуплирање интервенција различитих донатора, као и преклапање донаторских и Владиних фондова. С друге стране, на тај начин би могли на једном месту да се нађу сви пројекти које Влада РС сматра приоритетним за финансирање.¹³⁶

Како би координирало активности одговарајућих међународних организација, невладиних организација и практично свих институција јавне управе, у вези са наведеним функцијама, МЕИ је подржало развој мреже стручњака, посвећене планирању, програмирању, праћењу, извештавању и комуникацији фондова ЕУ и друге помоћи. Ова мрежа је позната као Систем за координацију развојне помоћи у Републици Србији – Inter-Sectoral Development Aid Coordination Network (ISDACON). За ефикасну реализацију унапређења комуникације, програмирања, дељења знања и оптимизације утицаја међународних развојних фондова, покренут је пројекат успостављања интегрисаног информационог система – ISDACON.

¹³¹ [Donatorski projekti koji podrzavaju IFKJ \(mfin.gov.rs\)](https://mfin.gov.rs/), приступ: 8. јун 2023. године

¹³² Платформа је део пројекта „Реформа јавних финансија – Агенда 2030“ и спроводи се у партнерству са организацијама цивилног друштва: Фондацијом „Ана и Владе Дивац“, Фондацијом „Центар за демократију“, Центром за високе економске студије, Тимочким омладинским центром, Београдском отвореном школом и Београдским фондом за политичку изузетност

¹³³ [Lokalizacija Agende 2030 — Nemačka saradnja u Srbiji \(nemaackasaradnja.rs\)](https://nemaackasaradnja.rs/), приступ: 8. јун 2023. године

¹³⁴ Исто, стр. 52

¹³⁵ Закон о изменама и допунама Закона о министарствима, 27. јун 2017. године

¹³⁶ МЕИ, Конкурсна документација за јавну набавку услуге израде и имплементације информационог система ISDACON, број 17/19 <https://www.mei.gov.rs/srp/nabavke/99/detaljnije/w/0/usluge-izrade-i-implementacije-informacionog-sistema-isdakon-jn-17-19/>

Информациони систем је у продукцији, у различитим верзијама и облицима од 2004. године. Међутим, са техничке тачке гледишта информациони систем, значајно заостаје за расположивим новим технологијама, скоро до нивоа да постаје неупотребљив, те се развила потреба да се развије нови систем. С обзиром на то, МЕИ је 2019. године донело одлуку о покретању поступка јавне набавке услуге израде и имплементације ISDACON-а.

У конкурсној документацији, наведени су и функционални захтеви за израду овог информационог система. Један од функционалних захтева, у погледу националних приоритета и стратешког планирања, био је да „политика, тј. стратегија, програм и други плански документи и/или документ јавне политике који се односи на период од неколико година, одсликава приоритете одређеног сектора и/или тематске области и има структуру такозване „логике интервенције“, која обухвата више нивоа: опште циљеве, специфичне циљеве, мере, активности, као и ланац резултата.

Припрема и праћење стратешких докумената је углавном покривена Јединственим информационом системом за управљање јавним политикама (ЈИС који води РСЈП). ISDACON мора бити повезан са ЈИС ради прикупљања кључних елемената ових докумената, као и остварених резултата¹³⁷. С обзиром на то да не функционише, веза са ЈИС који води РСЈП, не постоји. Систем, такође, треба да омогући документовање националних приоритета, циљева и мера за финансирање из међународне развојне помоћи. Поред тога, „систем треба да омогући документовање циљева одрживог развоја дефинисаних од стране Уједињених нација – Sustainable Development Goals (SDG) и успостављање конекција са тим циљевима“¹³⁸.

Због објективних околности у вези са пандемијом, записник о примопредаји је потписан марта 2021. године. У току је гарантни период за наведени информациони систем који истиче 26. марта 2024. године.

У фази спровођења ревизије, увидом у ISDACON¹³⁹, уверили смо се да је рок важења свих унетих стратешких докумената, истекао је најкасније са 2020. годином; последње процене реализације међународне помоћи по развојним партнерима унете су у марту 2014. године, а Извештаји о реализацији међународне помоћи су до 2014. године¹⁴⁰.

Министарство је доставило податке о развојној помоћи за период до 2020. године уз образложење да подаци за 2021, 2022. и 2023. годину нису расположиви зато што је информациони систем још увек у процесу ревидирања. Према подацима које смо добили од Министарства током ревизије сврсисходности пословања „Утицај регионалног развоја на демографска кретања у Републици Србији“ из 2022. године, Министарство као први највећи реализатор подстицаја регионалног развоја у периоду од 2018. до 2021. године, унело је податке у Регистар мера и подстицаја регионалног развоја само за 2018. годину. У образложењу је министарство навело да је током 2020. године, радило на обезбеђивању пуне функционалности новоуспостављеног система ISDACON, након чега је требало да достави АПП-у податке о реализованим подстицајима током 2022. године.

Информациони систем ISDACON још увек није стављен у функцију, тако да није могуће управљати подацима о међународној развојној помоћи и вези са ЦОР и имплементацији Агенде 2030.

Према наводима одговорних лица МЕИ, потпуна функционалност информационог система ISDACON зависи и од функционалности информационог система PIMIS

¹³⁷ МЕИ, Конкурсна документација за јавну набавку услуге израде и имплементације информационог система ISDACON број 17/19, стр. 10

¹³⁸ Исто, стр. 11

¹³⁹ [Isdacon | Razvojni partneri \(evropa.gov.rs\)](https://www.isdacon.gov.rs/), приступ: 21. јун 2023. године

¹⁴⁰ Исто, Преглед међународне помоћи- Структура и ниво реализације међународне развојне помоћи

(Management Information System) и MIS (Management Information System) при Министарству финансија, који се тренутно развијају са којима ISDACON треба да буде повезан у циљу размене података неопходних за његов свеобухватни учинак по питању планирања, програмирања, праћења, вредновања, извештавања и комуникације ЕУ фондова и друге помоћи, како би се омогућило документовање ЦОР и успоставила конекција са тим циљевима. Такође, указали су на то да развој и потпуна функционалност ISDACON информационог система подразумева прикупљање и аналитичку обраду података свих других надлежних институција који су корисници развојне помоћи о реализацији пројеката финансираних из средстава ЕУ, као и друге развојне помоћи.

Препоручујемо одговорним лицима Министарства за европске интеграције да у потпуности ставе у функцију ISDACON информациони систем, како би се унапредио процес планирања, програмирања, праћења, вредновања, извештавања и комуникације ЕУ фондова и друге помоћи и како би се омогућило документовање Циљева одрживог развоја и успоставила конекција са тим Циљевима.

ПРАЋЕЊЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ О НАПРЕТКУ У СПРОВОЂЕЊУ ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

ЗАКЉУЧАК 3: *Доношење Националне мапе пута за статистику, националних индикатора за праћење Циљева одрживог развоја, као и редовно инклузивно извештавање Уједињених нација, обезбедиће имплементацију и праћење остварења Агенде 2030 у складу са специфичностима Републике Србије*

Усвајањем Резолуције УН државе чланице су се обавезале да ће се ангажовати у систематском праћењу и прегледу примене Агенде 2030.¹⁴¹ Глобална посвећеност трансформацији нашег света захтева глобалну посвећеност извештавању и размени података. Агенда 2030 подразумева напоре, партнерства и инвестиције, не само ради остварења ЦОР, него и да се обезбеде статистички подаци неопходни за праћење, мерење и извештавање о напретку ЦОР.¹⁴²

Према Резолуцији УН о раду Статистичке комисије¹⁴³ која се односи на Агенду 2030, службена статистика и подаци из националних статистичких система чине потребну основу за глобални оквир показатеља. Препоручује се националним статистичким системима да истраже начине за интеграцију нових извора података у своје системе како би се задовољиле нове потребе за подацима из Агенде 2030, те се наглашава улога националних статистичких организација као координатора националног статистичког система.

Један од циљева ревизије био је да испитамо да ли је успостављен ефикасан и транспарентан систем за праћење и извештавање о напретку у спровођењу Агенде 2030. Испитивали смо:

¹⁴¹ Резолуција А/RES/70/1 УН о спровођењу Агенде 2030, Генерална скупштина УН, 2015, Став 72

¹⁴² Конференција европских статистичара, Мапа пута за статистику за циљеве одрживог развоја, друго издање, Економска комисија Уједињених нација за Европу, 2022, страна 10

¹⁴³ *Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2017*

- Да ли је мерење напретка у остваривању Циљева одрживог развоја прилагођено националном контексту?
- Да ли су индикатори као показатељи учинка прилагођени специфичним развојним потребама Србије?
- Да ли је успостављен систем спровођења редовне процене напретка и извештавања о Циљевима одрживог развоја?

Закључак је заснован на налазима који су представљени у наставку.

Налаз 3.1: За ефективно праћење имплементације Агенде 2030 неопходна је израда Националне мапе пута за статистику, која представља стратегију за мерење напретка у остварењу Циљева одрживог развоја у држави

Мапа пута за статистику за Циљеве одрживог развоја препоручује националним заводима за статистику да функционишу као контакт тачка за потребе статистике за Циљеве одрживог развоја. То захтева координацију националних начина сарадње и планирања и израду детаљне националне Мапе пута и/или акционих планова за примену међународних стандарда у давању статистичких података за индикаторе.

Републички завод за статистику, као координатор у националном статистичком систему, 2019. године успоставио је портал за праћење Циљева одрживог развоја и сада прати више од половине глобалних индикатора. Међутим, још увек није јасно дефинисао активности, улоге и одговорности за прикупљање потребних података за праћење спровођења Циљева одрживог развоја, као што су: механизми сарадње, извештавање о Циљевима и план комуникације, зато што није израдио Националну мапу пута за статистику. Недовољно јасно дефинисане активности, улоге и одговорности на дуги рок доводе до отежаног праћења напретка у имплементацији Агенде 2030.

Републички завод за статистику

Републички завод за статистику је главни произвођач и дисеминатор званичних статистичких података, као и одговорни стручни носилац, организатор и координатор система званичне статистике у РС и представља званичну статистику РС у међународном статистичком систему.¹⁴⁴

Према Уредби о утврђивању плана званичне статистике за 2021,¹⁴⁵ 2022.¹⁴⁶ и 2023. годину¹⁴⁷, једини одговорни произвођач званичне статистике за ЦОР јесте РЗС, а административне изворе чине министарства и други државни органи и организације.

Правни оквир за производњу и дисеминацију резултата и информација званичне статистике, као и за организацију система званичне статистике у РС, успостављен је Законом о званичној статистици. На основу закона, РЗС израђује за петогодишњи период, програм са планираним активностима званичне статистике.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Члан 7 став 3 Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/09)

¹⁴⁵ „Службени гласник РС“, број 55/21

¹⁴⁶ „Службени гласник РС“, број 133/21

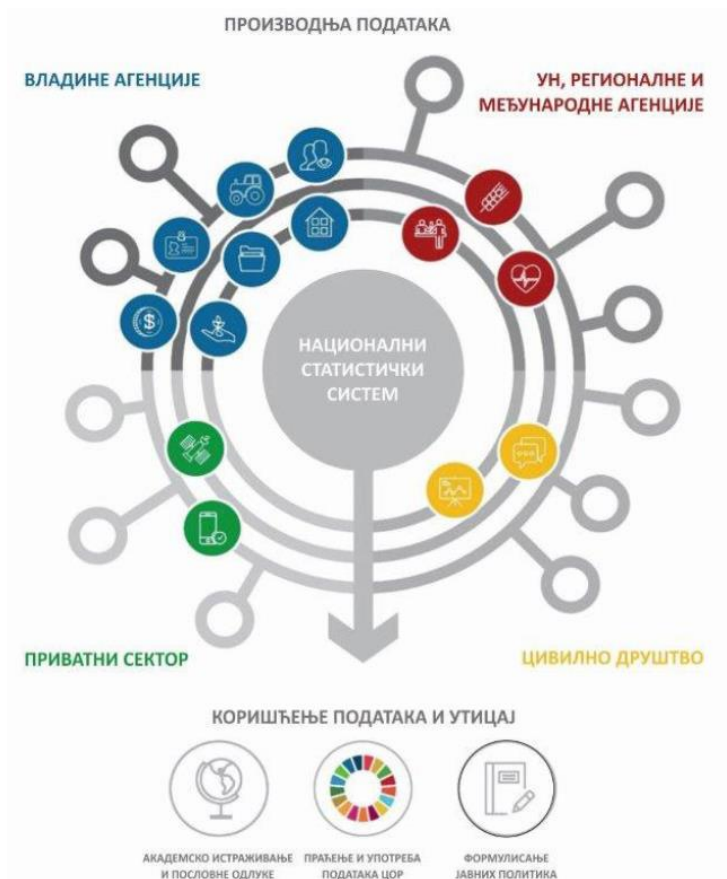
¹⁴⁷ „Службени гласник РС“, број 141/22

¹⁴⁸ Програм званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године („Службени гласник РС“, број 24/21)

Према Декларацији о улози националних статистичких институција у мерењу и праћењу Циљева одрживог развоја¹⁴⁹, руководиоци статистика држава чланица УН, изјавили су да су националне статистичке институције посвећене да својом стручношћу допринесу мерењу ЦОР на професионалан, независан и непристрасан начин. Обавезали су се да активно допринесу мерењу ЦОР кроз изабрани скуп индикатора, да подрже развојну пост-2015 агенду кроз развијање ширих мера напретка које ће бити потребне за анализу одрживог развоја на дуги рок, да ефикасно укључе произвођаче података у оквиру званичног статистичког система у партнерство са цивилним друштвом, као и са академским и приватним сектором и да дају савете о методама за осигурање високог квалитета података који се производе, да обезбеђују водећу улогу у дистрибуцији и комуникацији у вези са подацима ЦОР и да саветују у тумачењу података, да повећају доступност статистичких података разврстаних према групама становништва у складу са Основним принципима званичне статистике, да развијају статистичке капацитете како би се осигурало квалитетно извештавање о ЦОР, а да би испунили ове обавезе, прихватају важност размене искустава и учења једни од других кроз успостављене механизме Конференције европских статистичара.

Слика број 10: Улога Националног завода за статистику и националног статистичког система

Извор: Конференција европских статистичара, *Мапа пута за статистику за циљеве одрживог развоја*, друго издање, Економска комисија Уједињених нација за Европу, 2022, стр. 88

Представници РЗС су били чланови МРРГ и са представницима МЕИ и МСП били су део ужег радног језгра. Од како МРРГ није активна, одржане су две радионице у

¹⁴⁹Декларација о улози националних статистичких институција у мерењу и праћењу ЦОР, Извештај са шездесет треће пленарне сесије Конференције Европских статистичара, Женева, 2015. године, Економска комисија УН за Европу, 2015. година

сарадњи са канцеларијом УН. Ове радионице су биле посвећене зеленим индикаторима – индикаторима заштите животне средине. У периоду епидемије ковид 19 одржане су у форми *online* радионица. Након одржаних радионица објављене су нове публикације и увећан је број зелених индикатора.

У организационој структури РЗС постоји Група за Циљеве одрживог развоја и социо-економске индикаторе, у оквиру Одељења за ЦОР, социо-економске индикаторе и правосудну статистику, у Сектору друштвених статистика, која прати, припрема и примењује методолошке препоруке неопходне за израду, преузимање података и објављивање индикатора ЦОР, организује, припрема и ажурира податке за *DevInfo* базе података, прати препоруке и прикупља изворне податке за израду социо-економских индикатора, индикатора у вези са једнакошћу полова, положајем рањивих група, жена и деце и друге послове из делокруга групе.¹⁵⁰

Радна група за Циљева одрживог развоја РЗС има 16 чланова, а сваки од њих је задужен за праћење појединачног ЦОР. Ова група се састаје четири пута годишње.

Одговорна лица РЗС, навела су, између осталог, да највеће проблеме у вези са имплементацијом Агенде 2030 чине: непостојање МРРГ која је била активна и меродавна за спровођење Агенде 2030, затим да ниједно министарство није задужено за праћење рада на ЦОР и сарадњу са статистиком, произвођачима и даваоцима података.

Мапа пута за статистику за Циљеве одрживог развоја

Сврха Мапе пута за статистику коју је израдила Координациона група Конференције европских статистичара јесте да националним заводима за статистику пружи смернице за мерење напретка ка остваривању Циљева и потциљева одрживог развоја, као и препоруке за националне заводе за статистику.¹⁵¹¹⁵² Јуна 2017. године, Конференција европских статистичара¹⁵³, која се састоји од челника завода за статистику држава чланица Економске комисије УН за Европу¹⁵⁴ и Организације за економску сарадњу и развој¹⁵⁵, усвојила је Прво издање Мапе пута за статистику за ЦОР. Намена Мапе пута је да буде водич за чланице Конференције европских статистичара који националним заводима за статистику нуди стратегију за мерење напретка у остварењу ЦОР. На основу Мапе пута, национални заводи за статистику успоставили су нове информационе архитектуре за статистичко праћење Агенде 2030. У појединим државама, Мапа пута је представљала важан извор аргумената у дијалогу са творцима политика, посебно када је требало објаснити нове обавезе националних завода за статистику и потребу за изградњом статистичких капацитета.¹⁵⁶

Конференција европских статистичара је на пленарном заседању одржаном 2021. године усвојила и друго издање Мапе пута, које пружа стратегију и смернице за успостављање система за прикупљање, производњу, представљање и дисеминацију података за ЦОР. Такође, дефинише статистичке активности у оквиру ЦОР, наводећи шта је потребно урадити, ко су главни актери и шта су њихове улоге у праћењу ЦОР, као и где све постоје могућности за сарадњу. Смернице нуде низ могућих решења која се могу прилагодити специфичним потребама различитих националних завода за статистику.

¹⁵⁰ РЗС, организационе јединице <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/o-nama/organizacija>

¹⁵¹ UNECE [Road Map on Statistics for Sustainable Development Goals - Second Edition | UNECE](https://www.un.org/en/development/desa/policy/unece-road-map-on-statistics-for-sustainable-development-goals-second-edition/)

¹⁵² РЗС <https://sdg.indikatori.rs/sr-cyrl/news-events/mapa/>

¹⁵³ Conference of European Statisticians - CES

¹⁵⁴ United Nations Economic Commission for Europe - UNECE

¹⁵⁵ Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD

¹⁵⁶ Конференција европских статистичара, Мапа пута за статистику за циљеве одрживог развоја, друго издање, Економска комисија УН за Европу, 2022, стр. 12

Економска комисија УН за Европу израдила је преглед регионалног напретка у спровођењу кључних препорука Мапе пута за статистику за ЦОР. Подаци у табели су прикупљени путем упитника које су попуњавали представници земаља чланица Европске комисије УН за Европу. Према последњим подацима из марта 2023. године, РС је од кључних препорука испунила две, а то су преузимање координационе улоге РЗС у националном статистичком систему и оснивање платформе за ЦОР.

Међутим, још увек није израђена Национална мапа пута за статистику за ЦОР, нису дефинисани национални индикатори и не користе се нетрадиционални извори података за ЦОР индикаторе. У наставку је приказан одломак из званичне табеле Европске комисије УН за Европу.

Табела број 7: Део листе регионалног напретка у примени кључних препорука Мапе пута за статистику

	Country	National Road Map on Statistics for SDGs	Web platform for data on SDGs (e.g. NRP)	National Indicators for SDGs	NSO coordinator of National Statistical System	Non-traditional data sources for SDG indicators	Comments/Update
50	San Marino	No	No	No			Checked July 2019
51	Serbia	No	Yes	No	Yes	No	Update: March 2023 Questionnaire
52	Slovakia	Yes	Yes	Yes	Yes	No	Update: March 2023 Questionnaire
53	Slovenia	No	Yes	Yes	No	No	Update: March 2023 Questionnaire

Извор: Регионална платформа Економске комисије УН за Европу (United Nations Economic Commission for Europe - UNECE) <https://statswiki.unece.org/pages/viewpage.action?pageId=396329050>
 датум приступа: 20. јун 2023. године

Мапа пута за статистику за ЦОР препоручује националним заводима за статистику да функционишу као контакт тачка за потребе статистике за ЦОР. То захтева координацију националних начина сарадње и планирања и израду детаљне националне Мапе пута и/или акционих планова за примену међународних стандарда у давању статистичких података за индикаторе ЦОР. Блиска сарадња националних завода за статистику са креаторима политике од пресудног је значаја да би се задовољили услови извештавања по Агенди 2030 у складу са националним приоритетима.¹⁵⁷

Комуникација и размена статистичких података о Циљевима одрживог развоја са заинтересованим странама

Неке од препорука Мапе пута за статистику за ЦОР националним заводима за статистику јесу да: израде план акције или национална мапу пута на основу потреба и доступних ресурса, да донесу одлуке о оквиру за праћење и да направе план комуникације са корисницима¹⁵⁸.

¹⁵⁷ Конференција европских статистичара, Мапа пута за статистику за циљеве одрживог развоја, друго издање, Економска комисија УН за Европу, 2022, стр. 10

¹⁵⁸ Мапа пута за статистику за ЦОР, Економска комисија УН за Европу, Конференција европских статистичара - друго издање Женева, 2022. године, стр. 57

Континуирано прикупљање података за праћење тако свеобухватне теме као што је одрживи развој захтева заједнички рад, сарадњу и координацију. Ово подразумева познавање потреба корисника и корисничких група, политичких приоритета и статистичких екосистема на националном, регионалном и глобалном нивоу.¹⁵⁹

Када су у питању извори података, према извршеној анализи базе података о Циљевима одрживог развоја РЗС, у погледу извора података за ЦОР индикаторе закључујемо да се за највећи број индикатора подаци обезбеђују из два извора, а то су РЗС (42 индикатора) и истраживање вишеструких показатеља – MICS (21 индикатор)¹⁶⁰, односно 63 индикатора се прати на основу података прикупљених путем ова два извора, што чини 50% свих индикатора које РЗС тренутно прати.

У наставку је графички приказ извора података за базу индикатора ЦОР.

Дијаграм број 4: Извори података за базу индикатора Циљева одрживог развоја

Извор: ДРИ према SDG подаци, Република Србија, октобар 2022. Републички завод за статистику <https://sdg.indikatori.rs/> датум приступа: 31. јануар 2023. године

Представници РЗС су истакли да већину података добијају путем анкета, као и да најважнија MICS истраживања финансира UNICEF или се финансирају кроз ИПА фондове.

Упоредном анализом административних извора података за статистику одрживог развоја, из Плана званичне статистике за 2021. годину и базе индикатора ЦОР, утврђено је да извори података нису у потпуности компатибилни, тј. у бази се налази више извора од оних који су утврђени планом, а постоје и административни извори који су утврђени планом, а који се не налазе у бази индикатора као извори података за индикаторе. То показује да не постоји адекватно планирање и приказивање извора података за ЦОР.

На питање ревизорског тима о праћењу индикатора који су дефинисани акционим плановима за реализацију донетих стратешких докумената, представници РЗС су истакли да они не врше анализу тих акционих планова. У наставку дајемо пример недефинисане комуникације са произвођачима података.

¹⁵⁹ Исто, стр. 3

¹⁶⁰ UNICEF је током деведесетих година развио глобални програм MICS као вишенаменски међународни програм анкетног истраживања домаћинстава у циљу прикупљања међународно упоредивих података о широком спектру показатеља положаја жена и деце. РЗС је учествовао у спровођењу MICS истраживања

Индикатор који се прати у Акционом плану за спровођење Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године¹⁶¹ за период од 2021. до 2022. године, а који је компатибилан са глобалним индикатором ЦОР 11 (индикатор 11.4.1) – Укупна средства утрошена на заштиту, очување и конзервацију културног наслеђа. Утврђено је да РЗС не прати овај индикатор путем портала, односно, не располаже подацима о овом индикатору у бази и не извештава о њему путем Извештаја о напретку за 2022. годину.

Представници РЗС нису имали сазнање о постојању овог индикатора у Стратегији одрживог урбаног развоја коју је израдило Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. По обављеној дискусији, изнели су став да би министарства морала обавестити РЗС о доношењу стратегија и акционих планова.

Једна од препорука Мапе пута за статистику за ЦОР је и да РЗС треба да инсистира да свако национално тело/министарство који учествују у процесу, именују контакт особу за ЦОР која ће омогућити РЗС увид у рад те организације и олакшати делотворну координацију између заинтересованих страна.¹⁶²

На састанку у фази планирања, представници РЗС-а су навели да немају званични акт који дефинише путеве комуникација (план комуникације) са произвођачима података и свим изворима података за ЦОР, али да постоје контакт особе са којима комуницирају у процесу прикупљања података.

Представници РЗС наводе још да је на састанцима МРРГ апеловано на представнике министарстава да узму учешће у радионици за мапирање индикатора за спровођење ЦОР. Међутим, нису се сва министарства одазивала на позив (нпр. представници Министарства финансија, неколико других министарстава, односно, Институт „Батут“, били су неактивни). Са појединим министарствима и другим органима државне управе закључени су протоколи и споразуми о сарадњи, којима се констатује да ће потписнице споразума остварити сарадњу у виду размене података из евиденција које су у њиховој надлежности и у складу са позитивним законским прописима.¹⁶³

За потребе ефикасног праћења имплементације ЦОР, због комплексности прикупљања података из великог броја различитих извора и на различитим нивоима државне управе, неопходно је јасно утврдити план прикупљања података, навести званичне изворе података и одредити контакт лица која ће бити одговорна за достављање података.

Препоручујемо одговорним лицима Републичког завода за статистику да израде Националну мапу пута за статистику за Циљеве одрживог развоја, која представља стратегију за мерење напретка у њиховом остварењу у Републици Србији.

¹⁶¹ Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године („Службени гласник РС“, број 47/19)

¹⁶² Мапа пута за статистику за ЦОР, Економска комисија УН за Европу, Конференција европских статистичара - друго издање Женева, 2022. године, стр. 24

¹⁶³ Исто, стр. 2

Налаз 3.2: У недостатку националних индикатора, праћење напретка у имплементацији Агенде 2030 није у потпуности засновано на специфичним развојним потребама Србије

Национални индикатори засновани на приоритетима и изазовима специфичним за поједине државе допуњују глобалне индикаторе и омогућавају различитим актерима (влада, академска заједница, приватни сектор, невладине организације и цивилно друштво) да утврде где и како могу да допринесу остварењу циљева. Чак 43 од 56 чланица Економске комисије УН за Европу већ је утврдило ову врсту индикатора.

Републички завод за статистику је успоставио праћење остварења Циљева одрживог развоја путем глобалних, односно, регионалних индикатора. Међутим, праћење Агенде 2030 на националном нивоу није у потпуности у складу са специфичним развојним потребама РС, јер национални индикатори нису успостављени.

Када индикатори који се прате нису засновани на националној реалности која је обликована степеном економске развијености, географским факторима, политичком ситуацијом и другим аспектима, праћење напретка у имплементацији Агенде 2030 није у потпуности ефективно.

Индикатори за праћење Циљева одрживог развоја

Индикатори ЦОР чине окосницу праћења и анализе напретка ка остварењу ових циљева и представљају кључни ресурс за творце политика, стручњаке и јавност. Индикатори доприносе већој транспарентности ЦОР, помажу у доношењу одлука заснованих на доказима и омогућују боље интегрисане анализе. С обзиром да творци политика и други стручњаци широм света користе индикаторе за доношење одлука, важно је гарантовати квалитет индикатора тј. уверити се да су погодни за своју сврху.¹⁶⁴

Индикатори ЦОР се користе на различите начине: да пруже глобални преглед напретка одрживог развоја у односу на Циљеве и потциљеве Агенде 2030; да илуструју чињенично стање или напредак остварен у поједином региону или држави или као основ за темељније анализе изазова који се јављају у спровођењу ЦОР. Такође, могу се користити за поређење напретка у различитим државама, подрегионима или регионима, као и да укажу на положај угрожених група. Ово значи да статистика у ЦОР има различите групе корисника, те да се комуникација мора усмерити на сваку циљну групу на одговарајући начин.¹⁶⁵

За потребе глобалних прегледа и детаљних анализа на националном нивоу користи се глобална листа индикатора Међуагенцијске експертске групе за ЦОР индикаторе¹⁶⁶. Ова глобална листа обухватала је 231 индикатор, помоћу којих се мерио напредак ЦОР, да би се почетком 2022. године број предложених индикатора повећао на 248.¹⁶⁷

Глобални оквир индикатора за праћење ЦОР осмишљен је да мери напредак ка остварењу ЦОР на глобалном нивоу, што значи да често оставља по страни контекст

¹⁶⁴ Мапа пута за статистику за ЦОР, Економска комисија УН за Европу, Конференција европских статистичара - друго издање Женева, 2022. године, страна 15.

¹⁶⁵ Исто, стр. 5

¹⁶⁶ Inter-Agency and Expert Group on SDG Indicators – IAEG-SDGs

¹⁶⁷ Мапа пута за статистику за ЦОР, Економска комисија УН за Европу, Конференција европских статистичара - друго издање Женева, 2022. године, стр. 10

специфичан за појединачне државе. Глобални индикатори су фокусирани на међународну упоредивост, што није од суштинског значаја за национално праћење. Сходно томе, глобални индикатори нису нужно меродавни за националну реалност држава, коју обликују различити степени економске развијености, географски фактори, политичке ситуације и други аспекти, укључујући и искуство у праћењу одрживог развоја пре усвајања Агенде 2030.¹⁶⁸

Национални индикатори за праћење спровођења Агенде 2030

На националном нивоу, индикатори ЦОР се користе за праћење напретка државе у спровођењу Агенде 2030 и процену утицаја усвојених мера. Због овога је неопходно да индикатори ЦОР буду меродавни за национални контекст, као и да се могу јасно представити корисницима. Стога су глобални и регионални индикатори често допуњени националним и поднационалним индикаторима. Имајући у виду начело „да нико не буде изостављен“, праћење на националном нивоу често може да пружи податке који су боље разврстани према, на пример, географским областима или типу насеља, полу, старости и угроженим групама. На овај начин, подаци ће јасно приказати национални, поднационални и локални учинак за сваки циљ и потциљ, омогућајући утврђивање приоритета који изискују додатне напоре.¹⁶⁹

Према листи регионалног напретка у примени кључних препорука Мапе пута за статистику (United Nations Economic Commission for Europe – UNECE)¹⁷⁰, **земље које су усвојиле националне индикаторе** су: Јерменија, Аустрија, Азербејџан, Белорусија, Белгија, Босна и Херцеговина, Канада, Колумбија, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Француска, Грузија, Немачка, Грчка, Мађарска, Ирска, Израел, Италија, Казахстан, Киргистан, Летонија, Лихтенштајн, Литванија, Луксембург, Мексико, Монако, Црна Гора, Пољска, Молдавија, Румунија, Русија, Словачка, Словенија, Јужна Африка, Шпанија, Шведска, Швајцарска, Таџикистан, Турска, Украјина, Узбекистан.

Национални индикатори засновани на приоритетима и изазовима специфичним за поједине државе допуњују глобалне индикаторе и омогућавају различитим актерима (као што су влада, академска заједница, приватни сектор, невладине организације и цивилно друштво) да утврде где и како могу да допринесу остварењу циљева. На тај начин се постиже веће међуресорно учешће и јача сарадња у области ЦОР.¹⁷¹

Скупови ЦОР података специфичних за одређене државе могу помоћи у припреми Добровољног националног извештаја, јер коришћење националних скупова података у процесу израде ДНИ омогућава државама да представе сопствени приступ праћењу ЦОР и доприноси узајамном учењу путем размене најбоље праксе на међународном нивоу.¹⁷²

Република Србија није установила националне индикаторе до почетка 2023. године. Националним индикаторима би се умногоме потврдила посвећеност Републике Србије ЦОР и дао би се већи значај раду РЗС на обезбеђивању расположивих и квалитетних података за ЦОР.

¹⁶⁸ Исто, стр. 53

¹⁶⁹ Мапа пута за статистику за ЦОР, Економска комисија УН за Европу, Конференција европских статистичара - друго издање Женева, 2022. Године, стр. 10

¹⁷⁰ Регионална платформа Економске комисије УН за Европу (United Nations Economic Commission for Europe - UNECE) <https://statswiki.unece.org/pages/viewpage.action?pageId=396329050> датум приступа: 20. јун 2023. године

¹⁷¹ Мапа пута за статистику за ЦОР, Економска комисија УН за Европу, Конференција европских статистичара - друго издање Женева, 2022. године, стр. 53

¹⁷² Исто

Рад на националним индикаторима, предвиђен је као задатак и у ДНИ 2019. године. Процес идентификације институција за рад на производњи оквира националних показатеља за праћење достизања ЦОР, међу којима су, поред државних и локалних институција власти, могуће и академске институције, фирме у јавном и приватном сектору, организације цивилног друштва, биће први предузети корак који је убрзао овај извештај добровољног националног извештавања¹⁷³.

Законом о званичној статистици, Програмом званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године и Планом званичне статистике за 2023. годину, дефинисане су активности РЗС којима ће се постићи основни циљ, а то је да се заврши потпуна хармонизација статистичких истраживања и осталих активности, као и методологије израде резултата званичне статистике, са међународним статистичким стандардима. Овим нормативима нису обухваћене активности које се односе на питања – да ли су и који индикатори ЦОР применљиви у РС, а који нису.

Одговорна лица РЗС су навела да је један од проблема у вези са имплементацијом Агенде 2030 то што нису идентификовани национални индикатори¹⁷⁴.

Пример добре праксе – национални индикатори

Република Грчка је дефинисала националне индикаторе за праћење Циљева одрживог развоја. На пример, за Циљ 4 – Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све, поред Европског сета индикатора прилагођених Европском региону, дефинисали су и следеће, националне:

1. Стопа учешћа младих и одраслих у формалном и неформалном образовању и обуци у претходних 12 месеци, по полу (%);
2. Процент младих и одраслих са вештинама информационалних и комуникационих технологија (ИКТ), према врсти вештине (%);
3. Процент раног напуштања образовања и обука према полу (%);
4. Високо образовање према полу (%);
5. Учешће у образовању у раном детињству према полу;
6. Стопе запослености недавно дипломираних према полу (%);
7. Учешће одраслих у учењу према полу (%);
8. Млади који нису ни запослени ни у образовању и обуци према полу (%).

Извор: Hellenic statistical authority [sdg4 - ELSTAT \(statistics.gr\)](https://www.elstat.gr)

Индикатори које прати Републички завод за статистику

Почетком 2019. године, РЗС је успоставио портал за праћење ЦОР индикатора¹⁷⁵. Путем портала се може приступити и бази која садржи податке о Циљевима и потциљевима одрживог развоја и њиховим индикаторима.¹⁷⁶ Дисеминациона база индикатора у РЗС води се од 2017. године. За референтне индикаторе, РЗС користи листу Глобалних индикатора УН. Евростат¹⁷⁷ својом методологијом дефинише облике индикатора, па тако постоје идентични, прокси (слични) индикатори и други, који су заправо прилагођени земљама. Евростат има 100 индикатора, РЗС у бази има око 60 европских индикатора, односно скоро две трећине су европски.

¹⁷³ Добровољни национални извештај Републике Србије о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој, 2019, стр. 37

¹⁷⁴ Исто, стр. 5

¹⁷⁵ Извештај о реализацији годишњег плана званичне статистике за 2021. годину

¹⁷⁶ База података о циљевима и потциљевима одрживог развоја РЗС-а <https://data.stat.gov.rs/?caller=SDGUN&languageCode=sr-Latn> датум приступа: 12. јун 2023. године

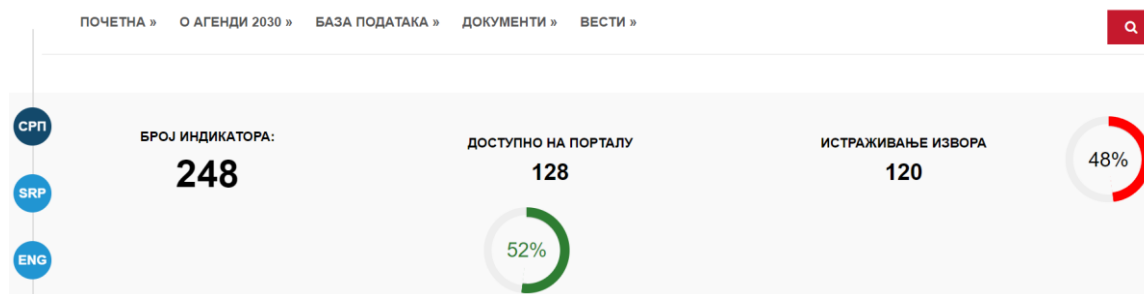
¹⁷⁷ [Home - Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/), приступ: 30. јун 2023. године

Наиме, Економска комисија УН за Европу израдила је оквир ЦОР индикатора за праћење циљева и процену напретка у контексту ЕУ. Скуп индикатора за одрживи развој ЕУ заснован је на приоритетима јавних политика и стратегија ЕУ. Одбор за европски статистички систем (European Statistical System Committee – ESSC) одобрио је први скуп индикатора за одрживи развој ЕУ, маја 2017.¹⁷⁸

Одлуку о томе који ће се индикатори пратити у РС донео је РЗС и интерна радна група на основу тога да ли је индикатор доступан за РС, да ли су посредни поуздани и квалитетни подаци, као и да ли подаци у потпуности или већим делом, прате метаподатке. Метаподаци су детаљни подаци о сваком појединачном индикатору.

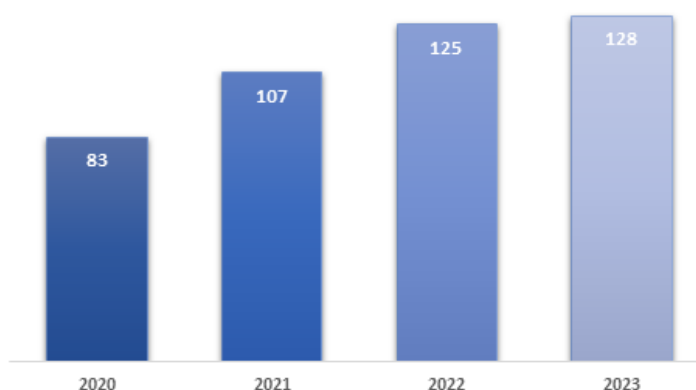
Слика број 11: Приказ портала ЦОР РЗС

Извор: <https://sdg.indikatori.rs/> датум приступа: 22. јун 2023. године

Републички завод за статистику прати 128 индикатора ЦОР, док се за преосталих 120 још увек врши истраживање извора. Према извршеној анализи у току спровођења ревизије, РЗС је у својој бази индикатора ЦОР имао 126 индикатора. Наиме, два индикатора: 3.6.1 (Стопа смртности услед повреда у друмском саобраћају, 2015–2021, на 100.000 становника и 15.3.1 (Удео деградираног земљишта у укупним копненим површинама, 2015–2019)¹⁷⁹ додата су у базу података, односно на ЦОР портал, у априлу 2023. године. Представници РЗС су навели да немају план колико индикатора ће увести и у ком временском интервалу, јер то није могуће проценити због истраживања извора.

Дијаграм број 5: Број индикатора ЦОР које прати РЗС за период од 2020. до 2023. године

Извор: Извештај о напретку у остваривању циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији за 2020, 2021. и 2022. годину, РЗС; Портал ЦОР РЗС <https://sdg.indikatori.rs/> датум приступа: 22. јун 2023. године

¹⁷⁸ Мапа пута за статистику за ЦОР, Економска комисија УН за Европу, Конференција европских статистичара - друго издање Женева, 2022. године, стр. 47

¹⁷⁹ <https://sdg.indikatori.rs/> датум приступа: 31. јануар 2023. године

Дезагрегација података

Препорука Мапе пута за статистику за ЦОР јесте да се за сваки индикатор обезбеди што боља дезагрегација података по следећим категоријама – пол, старост, ниво образовања, национална припадност, миграторни статус, тип насеља итд.

Подаци ЦОР на порталу РЗС-а, дезагрегирани су по категоријама за које су доступни подаци – пол, старост, ниво образовања, национална припадност, миграторни статус, тип насеља.¹⁸⁰ Дезагрегација података је омогућила РЗС-у праћење и извештавање о напретку у остваривања ЦОР-а: из родне перспективе, из перспективе живота и развоја деце, међу становништвом ромских насеља у Србији, међу младима у Србији, у области животне средине итд.

Препоручујемо одговорним лицима Републичког завода за статистику да, у сарадњи са осталим надлежним органима, предузму активности у оквиру својих надлежности на успостављању националног сета индикатора за праћење напретка у спровођењу Циљева одрживог развоја, у складу са специфичним развојним потребама Републике Србије.

Налаз 3.3: Редовни и инклузивни добровољни национални извештаји неопходни су ради процене и презентације националног напретка у имплементацији Агенде 2030

Усвајањем Агенде 2030, Република Србија је прихватила да спроводи редовне и инклузивне добровољне националне извештаје о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја, које земље чланице, достављају периодично Уједињеним нацијама. Национални извештаји су основа за редовне оцене од стране Политичког форума на високом нивоу УН.

Република Србија је 2019. године представила у Уједињеним нацијама први и једини Добровољни национални извештај Републике Србије о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој. Након тога, процес редовног извештавања УН је успорен зато што није било активности на изради другог добровољног националног извештаја. Истичемо да је у 2022. години, неколико земаља чланица УН пријавило већ трећи, односно, четврти извештај. Континуирано извештавање је било успорено услед пандемије, кадровских промена и недостатка координације.

Услед недостатка редовног и инклузивног добровољног националног извештавања, изостаје правовремена процена и презентација националног напретка у имплементацији Агенде 2030.

Агенда 2030 подстиче државе чланице УН да спроводе редовне и инклузивне извештаје о напретку на националном и субнационалном нивоу. Идеја је да ови национални извештаји послуже као основа за редовне оцене од стране Политичког форума на високом нивоу који се састаје под покровитељством Економског и социјалног

¹⁸⁰ РЗС - База података [Свет без сиромаштва](http://svetbezsiromastva.rs) | [ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА \(indikatori.rs\)](http://indikatori.rs)

савета УН¹⁸¹. Потребно је да извештаји буду добровољни, припремани како од стране развијених, тако и од стране земаља у развоју и да укључују више заинтересованих страна, цивилно друштво и приватни сектор.¹⁸²

Испитивали смо да ли је успостављен систем спровођења редовне процене напретка и извештавања о ЦОР, као и на који начин се извештава о напретку.

Добровољни национални извештај

Први Добровољни национални извештај Републике Србије о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој, у чијој су изради учествовали представници више институција, између осталих и МСП, објављен је 2019. године и након тога није приступљено изради новог извештаја. Међуресорна радна група за спровођење Агенде УН о одрживом развоју до 2030. године је имала задатак да припрема периодичне извештаје о спровођењу Агенде 2030.

Надлежни органи су током интервјуа у фази спровођења ревизије истицали да је потребно да се изради други ДНИ о напретку у остваривању Агенде 2030¹⁸³, који би Србија представила на Високом политичком форуму УН.

У 2022. години, 44 земље чланице УН пријавиле су ДНИ.¹⁸⁴ Од тога, 12 земаља пријавило је први пут, други извештај пријавило је 27 земаља, трећи извештај – три, а две земље су четврти пут пријавиле свој добровољни извештај. Од земаља у окружењу, Црна Гора је издала два извештаја (2016. и 2022. године); Босна и Херцеговина, Хрватска и Румунија издале су други 2023. године, а Македонија један – 2020. године.

Извештај о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја

Извештај о напретку у остваривању ЦОР за 2022. годину представља трећи по реду извештај који је Републички завод за статистику (РЗС) приредио уз подршку влада Швајцарске и Немачке (2020, 2021, 2022). Захваљујући континуитету у праћењу напретка, омогућени су систематични увиди у области у којима РС напредује према остваривању циљева дефинисаних Агендом 2030, као и у областима у које је потребно уложити додатне напоре како би се поспешили развојни процеси¹⁸⁵. Уз ово уводно поглавље, извештај је организован у 17 поглавља која су посвећена појединачним циљевима.

У Извештају о напретку из 2022. године, представљен је остварени напредак у погледу циљева и одговарајућих потциљева одрживог развоја. Преглед је дат у наставку. Такође, представљена је и листа нових уведених индикатора.

¹⁸¹ ECOSOC је једно од шест главних тела УН, надлежно за економске и социјалне политике. Током последње деценије ојачана је улога ECOSOC у идентификовању нових изазова, промовисању иновација и достизању уравнотежене интеграције три стуба одрживог развоја – економског, социјалног и еколошког

¹⁸² Предлог за заједничке смернице за добровољне националне прегледе [11819Voluntary_guidelines_VNRs.pdf](https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2018/05/11819Voluntary_guidelines_VNRs.pdf), према: Смернице за ревизију припремљености за ЦОР, 2018. године

¹⁸³ Записник са састанка у РСЈП од 23. маја 2023. године

¹⁸⁴ <https://hlpf.un.org/countries/>, приступ: 4. септембар 2023. године

¹⁸⁵ Извештај о напретку у остваривању ЦОР до 2030. године у РС за 2022. годину, РЗС, април 2023. године

Слика број 12: Преглед прогреса ка циљевима одрживог развоја

ЦОР	ИНДИКАТОРИ												
	1.2.1	1.2.2	1.3.1	1.4.1	1.5.1	1.5.2	1.5.3	1.5.4	1.a.2				
ЦОР 1	↑	↑	↓	↗	×	↓	×	×	↓				
ЦОР 2	2.1.2	2.2.1	2.2.2	2.5.1	2.5.2	2.a.1							
ЦОР 2	↓	↑	↑	↗	↑	↓							
ЦОР 3	3.1.1	3.1.2	3.2.1	3.2.2	3.3.2	3.4.1	3.4.2	3.7.1	3.7.2	3.8.1	3.9.3	3.b.1	3.c.1
ЦОР 3	✓	↗	✓	✓	↑	↗	↑	↑	↑	↗	↑	↗	↓
ЦОР 4	4.1.2	4.2.1	4.2.2	4.3.1	4.5.1	4.6.1							
ЦОР 4	×	↗	↓	↗	×	↓							
ЦОР 5	5.1.1	5.2.1	5.2.2	5.3.1	5.4.1	5.5.1	5.5.2	5.6.1	5.6.2	5.a.2	5.b.1	5.c.1	
ЦОР 5	×	×	×	↓	×	↑	↑	×	×	×	↗	×	
ЦОР 6	6.1.1	6.2.1	6.3.1	6.3.2	6.4.1	6.4.2	6.a.1	6.b.1					
ЦОР 6	↗	↗	↑	↑	↑	↑	↑	✓					
ЦОР 7	7.1.1	7.1.2	7.2.1	7.3.1									
ЦОР 7	↗	×	↑	↑									
ЦОР 8	8.1.1	8.3.1	8.4.2	8.5.1	8.5.2	8.6.1	8.7.1	8.10.1	8.b.1				
ЦОР 8	↑	↑	↗	×	↑	↑	×	↗	↓	✓			
ЦОР 9	9.1.2	9.2.1	9.2.2	9.4.1	9.5.1	9.5.2	9.c.1						
ЦОР 9	↗	↗	↑	↗	↑	↑	↗						
ЦОР 10	10.1.1	10.2.1	10.3.1	10.4.1	10.7.2	10.7.3	10.a.1	10.b.1					
ЦОР 10	↑	↑	×	↑	×	×	↓	↑					
ЦОР 11	11.1.1	11.5.1	11.5.2	11.5.3	11.6.1	11.6.2	11.7.2	11.a.1	11.b.1	11.b.2			
ЦОР 11	×	×	↑	×	×	×	×	×	×	×			
ЦОР 12	12.1.1	12.2.2	12.4.2	12.5.1	12.b.1								
ЦОР 12	✓	↗	↑	↑	×								
ЦОР 13	13.1.1	13.1.2	13.1.3										
ЦОР 13	×	×	×										
ЦОР 14	14.b.1												
ЦОР 14	×												
ЦОР 15	15.1.1	15.1.2	15.2.1	15.6.1	15.a.1	15.b.1							
ЦОР 15	↗	↑	↗	×	↑	↑							
ЦОР 16	16.1.1	16.1.3	16.1.4	16.2.1	16.2.2	16.2.3	16.3.1	16.3.2	16.5.1	16.6.1	16.9.1	16.b.1	
ЦОР 16	↑	×	×	↓	↓	×	×	↓	×	↑	×	×	
ЦОР 17	17.1.1	17.3.1	17.3.2	17.4.1	17.6.1	17.8.1							
ЦОР 17	↗	↑	↓	↓	↑	↑							

- ↑ Значајан напредак
- ↗ Умерен напредак
- ↓ Умерено удаљавање
- ↓ Значајно удаљавање
- ×
- Израчунавање тренда није могуће
- ↗
- ↘ Неконзистентни трендови

Извор: Извештај о напретку у остваривању ЦОР за 2022. годину, РЗС

У време израде извештаја за 2022. годину (децембар 2022. године), на порталу се пратило 125 индикатора за Републику Србију у оквиру 17 циљева, што је више за 18 индикатора у односу на претходни извештај.¹⁸⁶

У претходном периоду и поједине организације цивилног друштва извештавале о ЦОР. Препознајући важност Агенде 2030 и праћења напретка ка остваривању ЦОР, на пример, у оквиру Платформе „Одрживи развој за све“ у току 2020. године, израђени су извештаји – „Србија 2030 – Припремљеност за спровођење Агенде 2030“¹⁸⁷ и „Србија 2030: развојни приоритети – извештај недржавног сектора“¹⁸⁸ и др. Такође, Међусекторска група за одрживи развој ЕУ конвента, у Књизи препорука националног конвента о Европској унији 2021, дала је низ препорука за унапређење у имплементацији Агенде 2030¹⁸⁹.

¹⁸⁶ Извештај о напретку у остваривању ЦОР до 2030. године у РС за 2022. годину, РЗС, април 2023. године, стр. 9

¹⁸⁷ [BOS izvestaj SR net.pdf](#)

¹⁸⁸ [Izveštaj „Srbija 2030: razvojni prioriteti – izveštaj nedržavnog sektora” - Održivi razvoj za sve \(sdgs4all.rs\)](#)

¹⁸⁹ Књига препорука националног конвента о ЕУ, Међусекторска радна група за одрживи развој, 2021. година

Један од темељних принципа на коме почива Агенда 2030 јесте да се нико не изостави из развојних процеса и развојних достигнућа. Поред основног извештаја о праћењу напретка у остваривању ЦОР, РЗС је, у сарадњи са GIZ-ом, објавио више информативних публикација о остваривању циљева из перспективе различитих група које могу бити изостављене из развојних процеса или су недовољно у њих укључене.

Објављено је пет публикација из серије „Не изоставити никога из развоја“ у којима су публиковани резултати праћења напретка у остваривању циљева у односу на ромско становништво, децу, младе, као и из перспективе родних и просторних неједнакости (између града и села, као и између региона).¹⁹⁰

Слика број 13: Праћење и извештавање о напретку у остваривања ЦОР-а: из родне перспективе, из перспективе живота и развоја деце, међу становништвом ромских насеља у Србији, међу младима у Србији, у области животне средине

Извор: ДРИ према [Документи](https://sdg.indikatori.rs) » | [ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА \(indikatori.rs\)](https://sdg.indikatori.rs)

Одговорним лицима Министарства спољних послова препоручујемо да, предузму мере у циљу редовног националног добровољног извештавања УН о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој.

¹⁹⁰ <https://sdg.indikatori.rs/sr-latn/news-events/neizostavitenikog> , приступ: 4. јул 2023. године

V Прилози

Прилог 1: Примери везе приоритета у стратешким документима са циљевима одрживог развоја

У оквиру показатеља учинака за праћење остваривања **Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године** (Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре), посебно су назначени показатељи који су истовремено и показатељи Циља одрживог развоја 11 или су му компатибилни.

Акциони план за спровођење Стратегије за период од 2021. до 2022. године¹⁹¹ садржи ове показатеље:

На пример: Пакет мера из Стратегије 2.2. Уређење културне баштине и култура – показатељ: Укупна средства утрошена на заштиту, очување и конзервацију културног наслеђа, у оквиру којег се налази више конкретних активности са роковима завршетка, финансијским средствима и изворима финансирања, одговорним институцијама и везе са програмским буџетом. Овај индикатор компатибилан је са глобалним индикатором за праћење поциља 11.4.¹⁹²

Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030 (Министарство просвете, науке и технолошког развоја) позива се на Циљеве одрживог развоја Агенде 2030, са фокусом на Циљ одрживог развоја 4 посвећен образовању и садржи показатеље који одговарају глобалним показатељима, на пример: Показатељ(и) на нивоу општег циља (показатељ ефекта) – Стопа завршавања основне школе, Стопа завршавања средње школе – у Акционом плану за период од 2021. до 2023. године ове Стратегије компатибилни су са глобалним индикатором потциља 4.1.¹⁹³

Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године¹⁹⁴ у директној је вези са циљевима Агенде 2030, нарочито са циљем 5. Тако, у Акционом плану за 2022. и 2023. годину¹⁹⁵ за спровођење ове Стратегије можемо извући неколико позитивних примера као што су: веза са потциљем 5.5 кроз меру 2.4. Јачање капацитета, унапређивање институционалног и нормативног оквира родне равноправности у политичком животу и обезбеђивање равноправног учешћа жена и мушкараца, посебно друштвено осетљивих група у одлучивању о јавним пословима, где је један од показатеља: Удео жена у јавном и политичком животу на националном, покрајинском и локалном нивоу, у органима законодавне, извршне и судске власти, као и на руководећим местима и у управљачким телима, разврстано по полу и припадности друштвеној осетљивој групи. Овај индикатор је компатибилан са глобалним индикатором потциља 5.5¹⁹⁶

Такође, потциљ 5.4 Препознати и вредновати неплаћени рад, бригу и старање у домаћинству, кроз обезбеђивање јавних услуга, инфраструктуре и политике социјалне

¹⁹¹ „Службени гласник РС“, број 28/21

¹⁹² Индикатор 11.4.1 Global indicator framework for the Sustainable Goals and targets of the Agenda for Sustainable Development (A/RES/71/313 E/CN.3/2018/2 E/CN.3/2019/2 E/CN.3/2020/2 E/CN.3/2021/2 E/CN.3/2022/2 E/CN.3/2023/2) <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

¹⁹³ Индикатор 4.1.2 Global indicator framework for the Sustainable Goals and targets of the Agenda for Sustainable Development

¹⁹⁴ „Службени гласник РС“, број 103/21

¹⁹⁵ „Службени гласник РС“, број 99/22

¹⁹⁶ Индикатор 5.5.1 Global indicator framework for the Sustainable Goals and targets of the Agenda for Sustainable Development

заштите и кроз промовисање заједничке одговорности у домаћинству и породици, на национално прикладан начин компатибилан је са мером 1.2 из Акционог плана, а један од више индикатора који су идентични глобалним јесте 5.4.1 Процент времена проведеног на неплаћеним пословима у кући и нези, према полу, старости и локацији.¹⁹⁷

Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године¹⁹⁸. На бази спроведених анализа стратегија паметних специјализација у различитим државама и регионима Европе, утврђено је да велики број идентификованих приоритета директно доприноси достизању циљева одрживог развоја. Полазећи од те основе, Обједињени истраживачки центар ЕК је додатно развио методолошки оквир паметне специјализације како би укључио циљеве одрживог развоја у дизајнирање, имплементацију и праћење ове стратегије. Паметна специјализација је препозната као потенцијална методологија и примењена је кроз глобални пилот програм Уједињених нација, где је Република Србија на бази квалитетно спроведеног и позитивно вреднованог процеса предузетничког откривања и рада на стратегији паметне специјализације позвана и уврштена као једна од пет пилот земаља у овом програму. Циљ пилот активности је да се постојећи оквир додатно унапреди и искористи за интегрисање циљева одрживог развоја.¹⁹⁹

Акциони план за период од 2021. до 2022. године, за спровођење Стратегије паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године сматра се мапом пута за науку, технологије и иновације за достизање циљева одрживог развоја. Током консултативног процеса са заинтересованим странама, закључено је да све приоритетне области Стратегије имају потенцијал за решавање идентификованих глобалних изазова и допринос циљевима одрживог развоја. У следећој табели је приказан утицај приоритетних области Стратегије на главне изазове одрживог развоја дефинисаних од стране Уједињених нација. У зависности од интензитета доприноса, утицај приоритетних области је дефинисан као директан и индиректан.²⁰⁰

Табела број 8: Потенцијални допринос приоритетних области Стратегије паметне специјализације циљевима одрживог развоја

	Информационо-комуникационе технологије	Храна за будућност	Креативне индустрије	Машине и производни процеси будућности	Енергетска ефикасност и еко-паметна решења	Кључне развојне технологије
ЦОР 1. Свет без сиромаштва	Индиректан	Индиректан				
ЦОР 2. Свет без глади		Директан	Индиректан	Индиректан	Индиректан	Индиректан
ЦОР 3. Добро здравље	Директан		Индиректан		Индиректан	Индиректан
ЦОР 4. Квалитетно образовање	Директан		Директан			
ЦОР 5. Родна равноправност	Индиректан		Индиректан			
ЦОР 6. Чиста вода и санитарни услови		Индиректан		Индиректан		Индиректан
ЦОР 7. Доступна и обновљива енергија	Директан	Индиректан	Индиректан	Индиректан	Директан	Индиректан
ЦОР 8. Достојанствен рад и економски раст	Индиректан	Индиректан	Индиректан	Индиректан	Индиректан	Индиректан
ЦОР 9. Индустрија, иновације и инфраструктура	Директан	Индиректан	Индиректан	Директан	Индиректан	Директан
ЦОР 10. Смањење неједнакости	Индиректан		Индиректан			
ЦОР 11. Одрживи градови и заједнице	Индиректан			Индиректан	Индиректан	Индиректан
ЦОР 12. Одговорна потрошња и производња		Индиректан	Директан		Индиректан	Индиректан
ЦОР 13. Акција за климу		Индиректан	Индиректан	Индиректан	Индиректан	Индиректан

Извор: European Commission (2019). Pilot methodology for mapping Sustainable Development Goals (SDGs) in the context of Smart Specialization Strategies, JRC/SVQ/2019/LVP/1645, SIRIS Academic S.L

¹⁹⁷ Индикатор 5.4.1 Global indicator framework for the Sustainable Goals and targets of the Agenda for Sustainable Development

¹⁹⁸ „Службени гласник РС“, број 21/20

¹⁹⁹ Стратегија паметне специјализације у РС за период од 2020. до 2027. године, страна 42

²⁰⁰ Акциони план за период од 2021. до 2022. године, за спровођење Стратегије паметне специјализације у РС за период од 2020. до 2027. године, стр. 11–12